

INNLEMMING (EMBEDDING) AV MEDIEFILER

En teknisk og opphavsrettslig gjennomgang
med spesielt hensyn til videofiler

Universitetet i Oslo
Juridisk fakultet

Kandidatnummer: 8020
Senter for Rettsinformatikk
Veileder: Helge Sønneland
Leveringsfrist: 05.01.2012

Antall ord: 14066
05.01.2012

Innholdsfortegnelse

1 INNLEDNING	1
1.1 Tema og problemstilling	1
1.2 Bakgrunn	2
1.3 Metode	3
1.3.1. Fokus	3
1.3.2 Struktur	4
1.4 Oppgavens avgrensninger	4
2 TEKNISK GJENNOMGANG	6
2.1 Områder for innlemming av mediefiler	6
2.2 Lenker	8
2.2.1 Om begrepene hypertekst og hyperlenker	8
2.2.2 Ulike lenkebegreper	10
2.2.3 Innlemming av mediefiler	16
2.2.3.1 Spesielt om innlemming av videofiler	19
2.3 Strømming	23
3 RETTSLIGE SPØRSMÅL	25
3.1 Rettskilder	25
3.1.1 Internasjonale rettskilder	25
3.1.2 Norske rettskilder	27
3.2 Lenker og spørsmålet om tilgjengeliggjøring	29
3.2.1 Rettslige spørsmål ved innlemming	32
3.2.2 Er innlemming tilgjengeliggjøring av innhold?	37
3.3 Rettslige spørsmål ved strømming	39
3.4 Spesielt om innlemming av videofiler fra Youtube	43
3.4.1 Automatisk innlemming	45
3.5 Rettslige problemstillinger ved en innlemmet video- eller lydfil som strømmes	45

3.6 Innlemming og sitatretten	49
3.7 Aktuelle norske drøftelser om innlemming av videofiler	49

4 AVSLUTNING	51
---------------------	-----------

5 LITTERATUR	52
---------------------	-----------

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet er *innlemming av mediefiler*. Formålet med avhandlingen er å forklare nærmere hva *innlemming* i digital kontekst er og se på hvordan det rettslig sett kan karakteriseres. Jeg har valgt å fokusere på innlemming av *videofiler*. Andre mediefiler vil bli drøftet i mindre grad.

Å innlemme en mediefil kan være å legge inn en ekstern YouTube-video på egen nettside, slik at videoen kan spilles av direkte på denne nettsiden i stedet for å måtte gå til YouTube der videoen i utgangspunktet er lastet opp til.

«Innlemming» er oversatt til norsk fra «embedding», og betyr «å gjøre til del av». W3C¹ har definert «embedded content» slik: «Embedded content is content that imports another resource into the document, or content from another vocabulary that is inserted into the document.»² Siden den norske oversettelsen av «embedding» i en digital kontekst ikke er fastsatt, kan mitt valg av norsk begrep diskuteres. Flere andre oversettelser brukes i dag, blant annet «innbygging», «innkapsling» og «innbaking».

Innlemming blir regnet som en form for lenking.³ En lenke er ofte en (klikkbar) tekst, men kan også være et bilde, lyd, video, grafikk, etc.⁴ Fellesnevneren er at både «normal» lenking og innlemming gir henvisninger til innhold som ligger et annet sted. Førstnevnte fordrer at du beveger deg til det andre stedet selv, mens innlemming *viser frem* innholdet som er lenket opp.

Det har vært diskusjoner om hvorvidt lenker til opphavsrettslig beskyttet materiale på Internett kan innebære en krenkelse av opphavsretten. Rettspraksis heller til at lenker *ikke* er en form for tilgjengeliggjøring av innhold. *Innlemming av mediefiler* har vært relativt lite diskutert i juridisk litteratur, og det er lite rettspraksis på området. Det synes å være stor usikkerhet og behov for avklaring rundt denne handlingen.

¹ W3C er en forkortelse for organisasjonen *World Wide Web Consortium*. Organisasjonens hovedmål er å utvikle protokoller og standarder for teknologien som brukes på World Wide Web.

² <http://www.w3.org/TR/html5/embedded-content-0.html#embedded-content>

³ «Innbygging og rammer»: http://hannemyr.com/faq/legal_dm08.shtml

⁴ Forklares i avsnitt 2.2.1.

I denne oppgaven ønsker jeg å se på innlemming i forhold til åndsverklovens bestemmelser og hvorvidt innlemming kan føre til krenkelser av eneretten. Flere spørsmål og problemstillinger kommer opp i denne sammenheng:

- Hvilken teknisk handling er en innlemming av en mediefil?
- Hvilke rettslige problemstillinger kan utløses av innlemming?
- Hvorvidt kan man teknisk og rettslig sett sammenligne innlemming med lenking?
- Hvilke rettsregler kan være relevante ved lovbrudd forårsaket av innlemming?
- Er den nåværende lovgivning rimelig?

1.2 Bakgrunn

Utviklingen av Internett som informasjons- og underholdningsbærer, i kombinasjon med en økende grad av digitalisering av åndsverk, har skapt utfordringer for rettighetshaverne⁵.

Digital teknologi gjør det enkelt for rettighetshavere å formidle materialet sitt. Nye medier og verktøy som blogger, wikier, sosiale plattformer (Facebook, Twitter m.m.), fildelere etc. gjør det mulig for brukere⁶ å dele tekst, video, bilder og lyd på en effektiv måte.

Bredbåndsteknologien har forbedret seg de siste år og gjør at store filer raskt kan flyttes over nettverk ved hjelp av fildelingsprogrammer. Alt dette bidrar til vekst i kreativitet og ytringer på nettet, men skaper samtidig nye rettslige problemstillinger. Rettighetshavere som ikke har samtykket til at deres verk tilgjengeliggjøres på Internett står i en utsatt posisjon. Enerettene til eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring er mer utsatt for krenkelser nå enn tidligere.

Distribusjon av vernet innhold på nett uten rettighetshavernes samtykke kan skje på ulike måter. Vi assosierer gjerne nettkrenkelser med *ulovlig fildeling*, som er ulovlig opplasting og/eller nedlastning av rettighetsbeskyttet materiale til eller fra Internett uten rettighetshavers samtykke. Denne aktiviteten er klart forbudt etter åndsverkloven. Opplasting innebærer

⁵ Rettighetshaver kan deles inn i tre kategorier: Opphavsmann, utøvende kunstner og produsent (jf. <http://clara.no/definisjoner> -> "Rettighetshavere"). I tillegg kan det også være noen som har fått overdratt rettigheter til seg. Jeg velger i denne oppgaven å bruke samlebegrepet "rettighetshaver".

⁶ Med «bruker» menes her den som bruker ressurser på Internett, for eksempel deler, skriver, ser, leser og/eller hører innhold.

tilgjengeliggjøring for allmennheten, mens nedlasting av rettighetsbeskyttet innhold innebærer eksemplarframstilling (som ikke er tillatt etter åvl. § 12 når kopieringsgrunnlaget er ulovlig). Begge deler faller inn under rettighetshavernes eneretter i åvl. § 2.

Det er et stort antall mediefiler som blir innlemmet i forskjellige fora på Internett hver dag. Innlemming blir teknisk sett implementert ved hjelp av en HTML-kode⁷. Denne koden inneholder en URL⁸ som adresserer mot ressursen, på samme måte som en «normal» lenke av tekst. Det kan derfor være nyttig å se på bruken (ulovlig/lovlig) av innlemming i lys av diskusjonene som har oppstått de siste år rundt bruken av lenker.

1.3 Metode

1.3.1 Fokus

Jeg vil hovedsakelig fokusere på norsk opphavsrett, *Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. av 12. mai 1961* og tilhørende forarbeider. Det er også relevant å trekke inn internasjonale konvensjoner og traktater for å forstå fundamentet av de norske opphavsrettsreglene. Nyere EU- og EØS-direktiver, særlig opphavsrettsdirektivet⁹, er noe av det utenlandske kildematerialet som kan ha betydning for oppgavens problemstilling. I forhold til drøftelsen om YouTube blir også amerikanske rettskilder (*Digital Millenium Copyright Act*) berørt.

⁷ Defineres i avsnitt 2.2.1.

⁸ Defineres i avsnitt 2.2.1.

⁹ Beskrives i avsnitt 3.1.1.

1.3.2 Struktur

Denne avhandlingen er delvis juridisk, og vil fremstilles i to deler. Først en teknisk del for å gi klarhet i de ulike begrepene. Deretter en juridisk del der jeg vil forsøke å gi en rettslig gjennomgang av begrepene, og da spesielt for *innlemming*.

Da innlemming blir regnet som en form for lenking, vil jeg gi en kort og grunnleggende beskrivelse av hvordan lenker fungerer. Tilnærmingmåtene til problemstillinger rundt lenking skiller seg fra hverandre, i både juridisk litteratur og rettspraksis. Det er avvikende oppfatninger om hvordan lenker teknisk sett fungerer. Jeg vil kort drøfte de definisjonene av lenker som har gått igjen i juridisk litteratur og se om det nåværende begrepsbruk er hensiktsmessig. Jeg vil så forklare den tekniske handlingen *innlemming*. I tillegg er det aktuelt med en kort gjennomgang av *strømming*¹⁰, da video- og lydfiler i hovedsak strømmes ved avspilling.

I den juridiske delen av oppgaven vil jeg se på de diskusjoner innen juridisk litteratur og rettspraksis som har vært rundt lenking, for så å drøfte de rettslige problemstillingene som innlemming kan frembringe. Jeg vil se på hvorvidt innlemming rettslig sett kan sammenlignes med «normal» lenking, og om det kan regnes som tilgjengeliggjøring av innhold i henhold til enerettene som er gitt i åndsverkloven.

¹⁰ Defineres i avsnitt 2.3

1.3 Oppgavens avgrensninger

Avhandlingen fokuserer på regler i den norske åndsverkloven, spesielt om enerettene.

Rettighetshavers ideelle rettigheter (åvl. § 3) vil ikke spille en vesentlig rolle her. Oppgavens problemstillinger vil være nærmere utnyttelsen av vernede verk og rettighetshavers økonomiske interesser. Databasevernet i åvl. § 43 vil også falle utenfor siden nærstående temaer som kan bli berørt av § 43 (for eksempel «mashups») ikke vil bli omtales.

Krenkelser av personvern kan være en konsekvens av innlemming, men vil likevel ikke drøftes her da fokuset vil være på opphavsretten.

2 Teknisk gjennomgang

2.1 Områder for innlemming av mediefiler

Kommunikasjon og sosialisering på Internett er i dag en naturlig del av hverdagen vår. Nye plattformer og tjenester har blitt utviklet i rekordfart, og deling av kunnskap, ideer og kultur er enklere enn noen gang tidligere. Den nye situasjonen har fått populærbetegnelsen «Web 2.0.», definert første gang av Tim O'Reilly på en konferanse i 2004¹¹. Noen år etter at «dot com-boblen» sprakk, dukket det opp flere nye tjenester og applikasjoner. O'Reilly definerte «Web 1.0» og «Web 2.0» som to ulike stadier i utviklingen av WWW¹², og satte ned noen av ulikhetene og endringene i en liste, se figur 1.

Web 1.0		Web 2.0
DoubleClick	-->	Google AdSense
Ofoto	-->	Flickr
Akamai	-->	BitTorrent
mp3.com	-->	Napster
Britannica Online	-->	Wikipedia
personal websites	-->	blogging
evite	-->	upcoming.org and EVDB
domain name speculation	-->	search engine optimization
page views	-->	cost per click
screen scraping	-->	web services
publishing	-->	participation
content management systems	-->	wikis
directories (taxonomy)	-->	tagging ("folksonomy")
stickiness	-->	syndication

Figur 1

Det er vanskelig å dra noe tidsskilte mellom disse versjonene da noen av tjenestene allerede eksisterte under «Web 1.0». Den vesentlige forskjellen kan generaliseres til at det tidligere var statiske nettsider med gjerne kun én administrator, mens det i dag er flere interaktive nettsider med delingsfunksjoner som gjør det lett for flere å bidra med innhold.

¹¹ <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.HTML>

¹² WWW er forkortelsen for World Wide Web, den engelske definisjonen på det globale informasjonsrom som gjør ulike typer informasjon tilgjengelig over Internett. Utviklet i 1989 av Tim Berners-Lee.

Sosiale medier er fellesbetegnelsen på nettsteder/-samfunn og applikasjoner som åpner for interaksjon mellom flere brukere. Gjennom disse kanalene kan brukeren selv delta ved å skape og/eller dele innhold (tekst, bilder, videoer, etc.), samt kommentering og «tagging» av bilder, artikler eller annet innhold og informasjon. Eksempler på nettsamfunn og applikasjoner innen sosiale medier er Facebook, Twitter, YouTube, MySpace, Flickr, Gowalla, men også spill via spillkonsoller (for eksempel Playstation, Xbox eller andre nettbaserte spillplattformer og spillkanaler). I tillegg finnes det ulike plattformer for blogger, wikier og lignende.

I motsetning til tradisjonelle medier (TV, avis, radio) er det brukerne som skal sette føringen for hva innholdet i sosiale medier skal være, og vanligvis ikke en overordnet aktør/avsender. Kaplan og Haenlein sier at sosiale medier kan defineres som en gruppe internettbaserte applikasjoner som bygger på det ideologiske og teknologiske grunnlaget til Web 2.0, og som tillater å lage og utveksle brukergenerert innhold.¹³ Denne utvekslingen kan defineres som det komplekse samspillet mellom brukere og de ulike tjenestene. Innholdet er vanligvis lett tilgjengelig for allmennheten. Brukergenerert og brukerskapt innhold defineres som ulike typer mediainnhold som er produsert av sluttbrukere. De to innholdskategoriene er ulike: *Brukergenerert innhold* blir generert på bakgrunn av hva den enkelte eller et kollektiv foretar seg, for eksempel at man «liker» en side/applikasjon/en lenke etc. på Facebook. *Brukerskapt innhold* blir til ved at sluttbrukerne selv produserer innhold, for eksempel ved å opprette og/eller redigere en artikkel på Wikipedia.

En stor del av de mediefiler som deles, er videoer fra YouTube. Et typisk eksempel på bruk kan være en person som ønsker å publisere et innlegg/en nettartikkel om en kjent artist. Personen finner en (muligens ulovlig lagt ut) musikkvideo av artisten på YouTube, og musikkvideoen innlemmes i innlegget.

Bruken av *innlemming* øker både i åpne og lukkede nettsamfunn. Ved innlemming tilføres gjerne en større underholdningsverdi til nettartikkelen. Brukeren får umiddelbar tilgang til videoen i stedet for å klikke på en lenke og gå til en ekstern side. En annen fordel ved innlemming er at vi slipper å bruke tid og lagringsplass på å laste ned store datamengder til datamaskinen, siden det ikke blir laget en permanent kopi av den innlemmede filen. Dette kan

¹³ Kaplan, Haenlein, (2010). *Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media*, *Business Horizons*, Vol. 53, Issue 1.

også operatører av nettsamfunn utnytte, for eksempel Facebook. Videoene blir vist på Facebook sine sider, men spilles av fra YouTube sin tjener (server). En video som er innlemmet blir strømmet¹⁴ (streamet). Med utviklingen av bredbåndsteknologien vi har hatt de siste år er det gjerne like lett å strømme en video som å laste den ned.

2.2 Lenker

Som nevnt innledningsvis ønsker jeg å finne ut hvorvidt rettspraksis vedrørende lenking kan brukes til å karakterisere innlemming rettslig sett.

For å kunne drøfte problemstillingen i denne oppgaven vil jeg først redegjøre for det tekniske, og dels historiske, grunnlaget for lenking og innlemming. Der nest begrunner jeg mine sammenligninger og referanser til de ulike rettskilder og rettspraksis. Avsnitt 2.2.1 til 2.2.3 beskriver hva lenking er og de ulike måtene det kan lenkes på, deriblant *innlemming*.

2.2.1 Om begrepene hypertekst og hyperlenker

Begrepene «hypertekst» og «hyperlenker» har blitt brukt i flere tiår. *World Wide Web* (WWW) ble presentert av Tim Berners-Lee¹⁵ i 1990 som et program for å lese og skrive hypertekst over Internett.¹⁶ Berners-Lee så muligheten til å bruke hyperlenker til å knytte et dokument til et annet dokument over Internett. Han var inspirert av blant annet Ted Nelsons idéer om *hypertekst*.¹⁷ Nelson sies å være den som introduserte begrepene *hypertekst* og *hypermedia*. Nelson utviklet disse tankene på 60- og 70-tallet, og var igjen inspirert av den klassiske artikkelen «As We May Think» som ble skrevet av Vannevar Bush i 1945¹⁸.

Hypertekst blir presentert i form av tekst i markeringsspråket HTML (*Hyper Text Mark Language*) eller XHTML (*Extensible Hyper Text Mark Language*). En av flere egenskaper ved dette språket er muligheten til å navigere fra og til andre sider.

¹⁴ Mer om dette i avsnitt 2.3.

¹⁵ Tim Berners-Lee er oppfinneren av World Wide Web, og er i dag leder av World Wide Web Consortium som står for den nåværende utviklingen av WWW.

¹⁶ Tim Berners-Lee (2000). *Weaving the Web*, side 33.

¹⁷ Packer og Jordan (2002). *Multimedia – from Wagner to virtual reality*, side 160-172.

¹⁸ Packer og Jordan (2002). *Multimedia – from Wagner to virtual reality*, side 141-159.

En URI (*Uniform Resource Identifier*) er en streng av tegn som identifiserer en ressurs. En URI kan bli klassifisert som et navn (URN) eller en lokator (URL), eller begge deler. URN står for *Uniform Resource Name*, og er tilsvarende en persons navn. URL står for *Uniform Resource Locator* og er en unik adresse. En URL brukes for å lokalisere ressurser som er tilgjengelige på nettet. Dette kan for eksempel være en nettside, et bilde eller en lydfil. Et eksempel på en URL er <http://uio.no>. Ved å lage en lenke (som da inneholder en URL), kan man navigere fra en nettside til en annen.

Hypermedia kan regnes som synonymt med begrepet *hypertekst*. Begrepene blir brukt litt om hverandre. I noen sammenhenger blir de fremstilt som noe annet enn hypertekst, men dette er en misforståelse. Hypertekst gir ikke bare navigasjonsmuligheter gjennom tekst, men også de andre filtypene som gjerne nevnes i sammenheng med begrepet hypermedia: bilde, lyd, video, grafikk etc. Hypermedia er ikke et begrep som er standardisert av W3C¹⁹. Tim Berners-Lee definerer hypertekst og hypermedia som ett og samme begrep:

«**hypertext** Nonsequential writing; Ted Nelson's term for a medium that includes links. Nowadays it includes other media apart from text and is sometimes called hypermedia.»²⁰

En hyperlenke kaller vi i dagligspråket for *lenke*, og defineres som et element som leder brukeren fra et dokument til et annet dokument (eller ressurs). Hyperlenke kalles også *hyperkobling*. Når en bruker klikker på en lenke, forventer han at en ny nettside vil åpne seg. En lenke regnes gjerne som klikkbar, men det er ingen regel. For eksempel kan et *bilde* være en lenke (inneholde en URL) uten at den er klikkbar. For at en innlemmet YouTube-video skal fungere som en lenke, må det i noen tilfeller dobbeltklikkes på videoen eller på den tilhørende tekstlenken. Dette vil bestemmes av den tekniske plattformen som videoen er innlemmet i.

En lenke kan ses på som et hjelpemiddel. Eksempelvis kan en bruker gå til <http://uio.no> ved å kopiere adressen manuelt og lime denne inn i adressefeltet til nettleseren. Lages det derimot en lenke, «Les mer om denne saken på nettsidene til [UiO](#)», gjør man det enklere for brukeren.

¹⁹ W3C er en forkortelse for organisasjonen *World Wide Web Consortium*. Organisasjonens hovedmål er å utvikle protokoller og standarder for teknologien som brukes på World Wide Web.

²⁰ Tim Berners-Lee (2000). *Weaving the Web*, side 255.

Ved å klikke på UiO-lenken kommer han direkte til siden han ønsker å gå til. HTML-koden vil se slik ut:

```
<p> Les mer om denne saken på <a href="http://uio.no">UiO</a>.</p>
```

URL-en ligger i HTML-koden, skjult for brukeren. En nettleser vil tolke denne kodesnutten som en lenke. HTML-elementet (for eksempel <p>) er en slags *merkelapp* som forteller hvordan en nettleser skal tolke det som skal presenteres. Et element starter med tegnet *hakeparentes start* (<) og avslutter med en *hakeparentes slutt* (>). Koden begynner og slutter med elementet p som står for «paragraph», og gjør det mulig å vise fram et tekstavsnitt. Selve URL-en til UiO-siden ligger inne i elementet a som står for «anker». «Href» er et element som angir destinasjonen med adressen til ressursen det skal pekes mot, som i dette tilfellet er <http://uio.no>. Etter adressen står det eneste som er ment å være synlig for brukeren: UiO. I dette eksemplet er det en tekst som vises. Det kunne også vært et bilde det pekte mot, for eksempel et bilde som ligger på UiO sine nettsider:

<http://www.uio.no/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2011/bilder/ravinder-singh-fs-507.gif>.

Dette bildet kan innlemmes i en ny artikkel²¹ ved å høyreklikke på bildet, velge «Kopier bildeadresse» (som da er en URL), for så å lime den inn i artikkelens HTML-kode.²² Om den som har lagt ut bildet på den opprinnelige nettadressen velger å fjerne det, vil bildet også fjernes fra artikkelen hvor man innlemmet bildet.

2.2.2 Ulike lenkebegreper

Lenking er et generisk begrep som kan skape forvirring hvis de ulike lenkebegrepene ikke blir brukt i de riktige kontekster. Det finnes teoretisk sett kun to måter å vise fram en lenke som skal peke til en URL. I juridisk litteratur er det flere som har gjort forsøk på å klassifisere og karakterisere mange ulike typer lenker. Mange av de som har blitt nevnt har ingen standardisert navnsetting, men later til å ha fått ulike navn for å kunne plasseres i rettslige kategorier. I det følgende gis en kort oversikt over lenkebegrep som andre har brukt i juridisk litteratur, samt lenkebegrep som regnes som standardiserte. Lenkebegrepene som forklares er «normal» lenke, «embeddet» lenke (innlemming), referansepeker, hentepeker,

²¹ For eksempel en artikkel i en nettavis eller blogg.

²² Dette gjelder i de fleste nettlesere, men ikke alle.

forflytningslenke, dyplenke og overflatelenke. Både *lenke* og *peker* brukes i juridisk litteratur, betydningen er den samme.

Tim Berners-Lee²³ kategoriserer to måter å lenke på: «normal» lenking (som beskrevet over i dette avsnittet med [UiO](#) som eksempel) og «embedded» lenking.²⁴ I en artikkel fra 1997 mener han at intensjonen var at normale lenker kun skulle være referansepunkter, uten noen underforstått mening bak.²⁵ En normal lenke vil i en vanlig nettleser enten åpne seg som en ny fane/et nytt vindu, eller URL-en i lenken vil erstatte den nåværende siden med en ny side. For brukeren er det dermed liten tvil om at han har kommet til en helt ny nettside. Om innlemming skriver Berners-Lee:

«*Embedded* links are those that cause something to appear with a document; a picture appears in a Web page because of an embedded link between a page and the picture.»²⁶

Det er for øvrig ikke en *lenke* som blir innlemmet (lagt i koden), men en *URL*. Dette kan vises ved å se på en innlemmingskode:

```
<iframe width="560" height="315"
src="http://www.youtube.com/embed/V1FQhAhDjXM" frameborder="0"
allowfullscreen></iframe>
```

Eksempelet viser at det er en URL (<http://www.youtube.com/embed/V1FQhAhDjXM>) som ligger i koden, ikke lenken. Denne innlemmingskoden vil bli nærmere forklart i avsnitt 2.2.3.

Wagle og Ødegaard skriver i sin bok *Opphavsrett i en digital verden* (1997) om flere typer lenker/pekere, blant annet *referansepeker* og *hentepeker*. Med *referansepeker* mener de «normal» lenke (jf. Berners-Lee sin definisjon). *Hentepeker* definerer de som det jeg i denne oppgaven kaller *innlemmet innhold*. Skildringen som blir gitt i boka av de to lenkebegrepene er noe vag, blant annet skiller de ikke nok på hva som skjer ved bruken. Begrepet *hentepeker* har blitt mye brukt i juridisk litteratur. Wagle og Ødegaard beskriver hentepeker som:

²³ <http://www.w3.org/People/Berners-Lee/>

²⁴ Tim Berners-Lee (2000) *Weaving the Web*, side 151.

²⁵ Tim Berners-Lee (1997). *Links and Law*, <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkLaw>.

²⁶ Tim Berners-Lee (2000). *Weaving the Web*, side 151.

«en bakenforliggende kobling (i HTML-koden) som iverksettes automatisk ved innlasting av pekerpubliserers web-side. [...] Hentepekerens funksjon er å hente inn objekter i web-siden som ikke kan beskrives som tekst. Typisk benyttes en hentepeker for å vise et bilde eller et fotografi som en del av en web-side.»²⁷.

Gisle Hannemyr kritiserer begrepet «hentepeker» og mener at det kan tolkes som en annen type lenke enn hyperlenke²⁸. Wagle og Ødegaard skriver at hentepekerens funksjon er «[...] å hente inn objekter i web-siden [...]». Deres beskrivelse er ikke direkte feil. Poenget med kritikken fra Hannemyr synes å være at begrepet «hentepeker» gir inntrykk av at innholdet det pekes på ved innlemming hentes frem på en annen måte enn ved «normal» lenking. Denne kritikken er riktig på den måten at forskjellen kun ligger i hvordan innholdet vises frem. Selve henting/innlastingen av innholdet skjer på samme måte. Når noe lastes inn i nettsiden (bilder og andre mediefiler som måtte tilhøre HTML-siden) blir det *midlertidig lagret* i datamaskinens minne. Objektene/filene blir ikke permanent lagret ved bruk av denne type lenke.

I Napster.no-dommen²⁹ skriver Høyesterett følgende i punkt 31 og 32 om lenkers funksjon:

[31]

«Slike lenker som saken gjelder, gjør ikke bruk av annet enn det som opphavsrettslig «ligger i det fri». Det er ikke lenken som gjør verket tilgjengelig, bare mer tilgjengelig. Lenken er kodet slik at brukerens nettleserprogram kan laste inn musikkfilen på brukerens egen pc, forutsatt at nettleseren forstår det språket musikkfilen er opplastet i. Lenkene i vår sak var kodet på enkleste måte og inneholdt bare adresseinformasjon. Det var opp til brukerne å avgjøre om de ville aktivere lenkene. Det er ingen reell forskjell på en slik lenke og det å angi en webadresse. Oppgis den, kan brukeren legge den inn i adressefeltet, enten ved å skrive den av eller ved å kopiere den. De ankende parter har erkjent at det da ikke foreligger tilgjengeliggjøring. Det finnes ikke noe opphavsrettslig kriterium for å sonde mellom en adresse som er kodet, og dermed maskinlesbar, og en som ikke er det.»

²⁷ Wagle og Ødegaard (1997). *Opphavsrett i en digital verden*, side 413.

²⁸ http://hannemyr.com/faq/legal_href.html (Innholdet i nettsiden er nå endret, sist referert fra 15. november 2011)

²⁹ Rt. 2005 side 41.

[32]

«Det eksisterer også teknologi som medfører at nettleseren gjenkjenner en webadresse, selv om denne ikke er kodet som en lenke. At lenking anses som tilgjengeliggjøring, reiser store problemer i forhold til ny teknologi. Visse typer lenker, «kodete lenker» og «hentelenker», kan muligens ha en opphavsrettslig side, men det er ikke grunn til å gå inn på dette.»

Noen kommentarer til dette: Setningene i denne høyesterettssaken avslører en usikkerhet om begrepene. Eksempelvis fra punkt 31: «*Lenkene i vår sak var kodet på enkleste måte og inneholdt bare adresseinformasjon*». Ordene «kodet på enkleste måte» sier ingenting om hva som ligger bak lenken. Sannsynligvis menes det her en «normal» lenke.

«Videre i punkt 32 sies det «Visse typer lenker, «kodete lenker» og «hentelenker», kan muligens ha en opphavsrettslig side [...]. Her skapes det forvirring når dommen viser til at «kodete lenker» kan ha en opphavsrettslig side, da de i punkt 31 tilsynelatende mente at en lenke var kodet uansett. «Kodete lenker» er for øvrig ikke et begrep i seg selv. En lenke som ikke inneholder kode (HTML-elementer og URL) gir ingen mening.

Olav Torvund kritiserer også terminologien i Napster.no-saken i artikkelen *Enerett til lenking – en keiser uten klær?*³⁰, og peker på at den ankende part hevdet at en lenke gir «direkte tilgang» til filene. Torvund siterer fra avsnitt 20 og 23 i Napster.no-saken:

«[20] De [lenkene] ga direkte tilgang til musikkfilene for avspilling og/eller lagring. En ren opplysning om en webadresse gir ingen slik direkte tilgang. Fotnoter gir heller ikke leseren tilgang til det verket det vises til.»

«(23) At lenkene ga direkte tilgang til musikkfilene – muligheten for umiddelbar opplevelse av musikken – er de ankende parter hovedpoeng.»

Torvund mener dette er en feilaktig beskrivelse og at en lenke i seg selv ikke er tilstrekkelig eller nødvendig for å få tilgang til et dokument på nettet. Teknisk sett er denne kritikken riktig. Setningen «En ren opplysning om en webadresse gir ingen slik direkte tilgang.» kan også diskuteres. På noen få sekunder (mer) kan nemlig brukeren føres til verket ved å manuelt

³⁰ <http://www.torvund.net/artikler/Lenking-NIR.pdf>

kopiere og lime inn URL-en som er oppgitt. Denne påstanden bør derfor ikke legges til grunn ved snakk om nivåer av tilgjengelighet.

Knut Martin Tande opererer i sin doktoravhandling med tre former for eksterne lenker: Forflytningslenker, hentelenker og rammer.³¹ *Forflytningslenke* er synonymt med «normal lenke», som det omtales som her i oppgaven. Begrepet *hentelenke* har han hentet fra Wagle og Ødegård. *Rammer* er et reelt begrep, og brukes til å hente inn eksterne HTML-dokumenter og filer som struktureres inn i en nettside. HTML-elementet for rammer heter <frame>, og vil ikke være støttet i det nye HTML5.³² Da det heller ikke kan relateres direkte til oppgavens problemstilling, er det ingen hensikt å drøfte rammer videre.

I noen sammenhenger snakkes det om *eksterne* og *interne* lenker. *Eksterne lenker* er lenker som peker fra et dokument til et eksternt dokument. Eksempelvis kan det ligge en lenke et sted på <http://uio.no> som peker til URL-en <http://fhi.no>. Sistnevnte regnes da som den *eksterne lenken*.

Interne lenker er lenker som går til et annet sted i det samme dokumentet det lenkes fra. Eksempelvis inneholder denne nettsiden <http://www.lovdata.no/all/hl-19610512-002.html> internlenken [§ 1. Den som skaper et åndsverk, har opphavsrett til verket](#). Denne internlenken fører i dette tilfellet til tekst lenger nede i dokumentet som kan finnes ved hjelp av URL-en <http://www.lovdata.no/all/hl-19610512-002.html#1>. Kildekoden ser slik ut:

```
<a href="#1"> &#167; 1. Den som skaper et åndsverk, har opphavsrett til verket.</a>
```

Når det skal opprettes interne lenker i en HTML-kode, er det tilstrekkelig å legge ved de tegnene som kommer etter «...html», i eksempelet vist ved "#1". Det vil da lages en internlenke. Det må presiseres at det ikke finnes *standardiserte* forskjeller på eksterne og interne lenker.

«Dyplinke», som kan regnes som en intern lenke, har skapt noen juridiske debatter. I tillegg er begrepet «overflatelenke» brukt, som er ment å være URL-en til en hovedside. Et eksempel

³¹ Tande, 2004. *Lenker til andres materiale på WWW som selvstendige krenkelser av åvl. § 1, åvl. § 43 eller mfl. § 1*, side 37-43.

³² HTML5 er den nyeste versjonen av *hyper text mark language*. Forklares nærmere i avsnitt 2.2.1.

kan være <http://www.lovdata.no/all/hl-19610512-002.html> som fører til «hovedsiden» for åndsverkloven. Det er usikkert hva som er kilden til disse begrepene, men de er brukt flere steder i juridisk litteratur.³³ I Norge har vi ingen rettspraksis vedrørende dyplinking, men i utlandet finnes det noen rettsavgjørelser. I henhold til *World Web Consortium Technical Architecture Group*³⁴ skilles det ikke mellom «dyplinking» og andre lenker – alle lenker skal regnes som funksjonelt like. Om «dyplinking» skriver de:

« [...] The conclusion is that any attempt to forbid the practice of deep linking is based on a misunderstanding of the technology, and threatens to undermine the functioning of the Web as a whole. The two chief reasons for this are:

- A Web Address ("URI" or "URL") is just an identifier. There is a clear distinction between identifying a resource on the Web and accessing it; suppressing the use of identifiers is not logically consistent.
- It is entirely reasonable for owners of Web resources to control access to them. The Web provides several mechanisms for doing this, none of which rely on hiding or suppressing identifiers for those resources.»³⁵

Muligheten for «dyplinking» er bygget inn i teknologien til http og URL-er, men kan introdusere juridiske problemstillinger som ikke er relatert til de tekniske mulighetene.

I denne oppgaven er det *eksterne lenker* som omtales når jeg bruker begrepet «lenker» eller «hyperlenker». Interne lenker holdes utenfor.

Min konklusjon med hensyn til terminologi er at det kan være hensiktsmessig å rydde bort begrepene «referanselenke», «forflytningslenke», «dyplenke» og «overflatelenke». Da de teknisk sett ikke har standardiserte ulikheter og alle framstår som lenker av tekst, kunne man samlet begrepene til for eksempel «tekstlenke». Alt som er innlemmet (med URL til bilde, lyd, video, grafikk etc.) er som nevnt også en lenke. Da innholdet i lenken vises frem, kan man gjøre et skille fra tekstlenker ved å bruke begrepet «innlemmet mediefil/innhold» eller

³³ Blant annet Tande 2004 og Rognstad 2009.

³⁴ <http://www.w3.org/2001/tag/>

³⁵ <http://www.w3.org/2001/tag/doc/deeplinking.html>

lignende. En slik opprydding er nødvendig, men er selvsagt en utfordring siden de ulike begrepene synes å være godt integrert i juridisk litteratur.

2.2.3 Innlemming av mediefiler

For å kunne drøfte de juridiske problemstillingene av innlemming, må det ses på hva innlemming faktisk er og hvilke tekniske handlinger som innbefattes.

Det mest korrekte vil være å bruke uttrykket «innlemming av URL», men siden uttrykket «innlemming/embedding av YouTube-videoer» etc. er vanlig å bruke, har jeg i denne sammenheng valgt å bruke uttrykket «Innlemming av mediefiler» for å visualisere den tekniske handlingen.

Ved *innlemming* er det som nevnt en annen brukeropplevelse enn ved bruk av en «normal lenke». Innlemming er teknisk sett en form for lenking, men visuelt sett oppleves den helt annerledes enn normal lenking. Brukeren forflyttes ikke til en ny nettside, men forblir på samme nettside hvor det finner sted en integrering av det innholdet som URL-en i innlemmingskoden identifiserer.

Som nevnt innledningsvis er noen av de andre norske oversettelsene for *embedding* «innbygging», «innkapsling» og «innbaking». Av engelske uttrykk har også *inlining*, *hotlinking* eller *leeching* blitt brukt.³⁶

En innlemmingskode gir muligheten til å vise innholdet et annet sted enn der kildefilen opprinnelig ligger. Funksjonen til innlemming er å kalle frem filer som ligger i en URL i en innlemmingskode. Nettsiden som inneholder en slik kode vil hente ut og vise frem innholdet. Filen framstår visuelt sett i sin helhet uten at innholdet kopieres varig.

Innlemming kan bringe inn video, lyd, bilde, «feeds» fra ulike sosiale kanaler (Twitter, Facebook, etc), værvarsler (for eksempel fra Yr.no), kart (Finn.no) o.a.³⁷ Innhold kan innlemmes ved å legge inn URL-en til innholdet i en innlemmingskode. Man kopierer ikke fysisk innholdet, men kobler det til ved at brukerens nettleser tolker HTML-koden tilhørende den nettsiden som skal vise innholdet. På denne måten kan man vise innholdet direkte i en

³⁶ http://www.hannemyr.com/faq/legal_href.HTML#inlin

³⁷ Full oversikt over innhold det er mulig å embedde:
http://www.w3.org/wiki/HTML/Elements#Embedded_content

artikkel i stedet for å legge inn en «normal» lenke der brukeren så må klikke seg videre til kilden³⁸.

Innholdet som blir innlemmet er dynamisk. Hvis innholdsleverandør oppdaterer, endrer eller fjerner innholdet, vil dette gjenspeiles alle steder hvor innholdet er innlemmet.

For å gi en bruker tilgang til en video som er publisert på en nettside, her gitt i eksempelet <http://www.youtube.com/watch?v=V1FQhAhDjXM>, har man flere muligheter. Man kan 1) oppgi selve URL-en, 2) lage en hyperlenke (for eksempel [Se videoen her](#)) eller 3) vise videofilen direkte i artikkelen brukeren leser, ved å lime inn innlemmingskoden i artikkelens HTML-kode:

```
<iframe width="560" height="315"
src="http://www.youtube.com/embed/V1FQhAhDjXM" frameborder="0"
allowfullscreen></iframe>
```

Ved å bruke innlemmingskode kan man skape en større opplevelse og raskere tilgang til innholdet for brukeren, se figur 2.

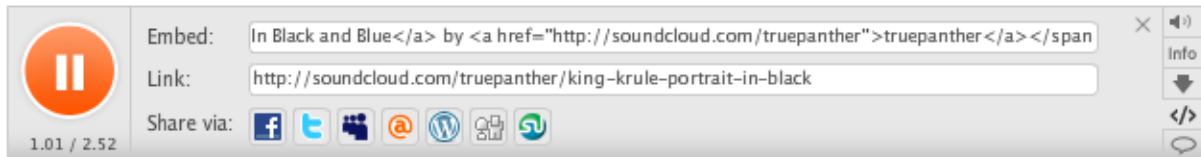

Figur 2

³⁸ Med «kilden» menes nettsiden der innholdet opprinnelig er publisert.

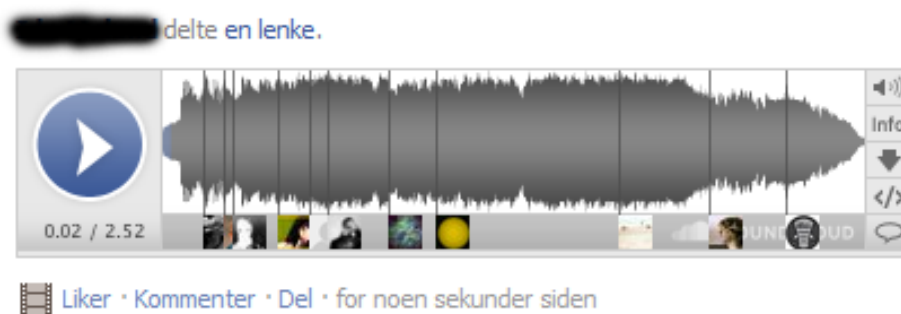
Som HTML-koden over viser, pekes det til nettadressen hvor filen opprinnelig ligger. Om brukeren dobbeltklikker på en innlemmet video fra YouTube, vil en ny fane/nytt vindu åpne seg og han blir ført til denne nettadressen.

Nettadresser til lydfiler kan også innlemmes. Her et eksempel på en sang fra Soundcloud.com:

Figur 3

For å få fram dette skjermbildet må symbolet `</>` klikkes på i høyre side av avspilleren. Dette symbolet betyr «dele»/«embed». Som figur 3 viser, er lenken til kilden <http://soundcloud.com/truepanther/king-krule-portrait-in-black>. Det er også enkelt å dele lenken på Facebook, Twitter, Wordpress (blogg) etc. ved hjelp av såkalt *automatisk innlemming*. Flere plattformer tilbyr i dag denne tjenesten, eksempelvis Facebook. Om vi vil dele lydfilen i figur 3 på Facebook, klikker vi enkelt på Facebook-symbolet og får så lydfilen direkte innlemmet på Facebook-siden:

Figur 4

Innlemmet innhold kan være video, lyd, bilde, grafikk, etc. HTML-elementer som blir brukt til å definere ulike typer innhold er:

- `<embed>` og `<object>`: For flere typer innhold (lyd, video, bilde etc.). Ved bruk av `<embed>` er det ikke nødvendig å spesifisere hvilket innhold som legges inn, mens ved bruk av `<object>` må det spesifiseres type innhold.
- `<audio>`: Lydfiler.
- `<video>`: Videofiler.

- `<iframe>`: En innebygd ramme som inneholder et annet dokument. Iframe brukes til innlemming av blant annet videofiler (må ikke blandes med *frame*).
- ``: Bildefiler.
- `<math>`: Matematiske uttrykk.
- `<svg>`: Vektorskalert grafikk.
- `<canvas>`: Grafikk via scripting (vanligvis JavaScript).³⁹

HTML5 er den nyeste versjonen av *hyper text mark language* og innfører en del nye elementer som på mange måter vil gjøre det lettere for utviklere og innholdsprodusenter å publisere mediefiler på nett. Elementene `<video>` og `<audio>` er blant de nye elementene som nå innføres med HTML5. De skal brukes til å bygge inn standardiserte audio- og video-objekter som støttes direkte av nettleseren. De nye elementene gjør det enklere å innlemme mediefiler på nettsider uten å måtte ty til proprietære «plugins»⁴⁰.

Elementet `<object>` skal fortsatt brukes til ikke-standardiserte mediefiler (for eksempel flash-filer) som trenger «plugins» for å framføres. YouTube brukte tidligere kode som inneholdt elementet `<embed>`, men har i dag gått over til å bruke `<iframe>` for å kunne spille av videoer i både flash og HTML5 i henhold til nye plattformer (for eksempel mobil).⁴¹

2.2.3.1 Spesielt om innlemming av videofiler

Innlemming av videofiler kan reise flere rettslige problemstillinger. En video fra *YouTube* kan brukes som et eksempel. YouTube er et nettsted der brukerne kan laste opp, vise og dele videoklipp. I løpet av 2010 ble det til sammen lastet opp mer enn 13 millioner timer med video, og 48 timer med video blir lastet opp hvert minutt. YouTube bruker *strømming* ved avspilling av videoer.⁴² Over tre milliarder videoer sees hver dag.⁴³ Disse tallene kan gi en viss pekepinn på den potensielt store muligheten for søksmål fra rettighetshavere som opplever at verkene deres blir ulovlig lagt ut og videreformidlet. For at en videofil skal kunne

³⁹ Definisjoner hentet fra <http://www.w3.org/TR/HTML5/content-models.HTML#embedded-content>

⁴⁰ «Plugin» er den engelske oversettelsen for «programvareutvidelse». Det er en tilleggsmodul som er utviklet for å tilby ekstra funksjonalitet til et eller flere programmer, for eksempel når en flash-fil skal spilles av.

⁴¹ <http://apiblog.youtube.com/2010/07/new-way-to-innlemmingsyoutube-videos.HTML>

⁴² Se avsnitt 2.3 for en beskrivelse av strømming.

⁴³ http://www.youtube.com/t/press_statistics

deles ved hjelp av en innlemmingskode, forutsettes noen handlinger. Her er handlingene gitt ved en tenkt opplasting av videofil til YouTube:

- 1) *Laste opp* videofil til YouTube (en person laster opp filen fra en datamaskin).
- 2) *Bestemme rekkevidden av personvern*⁴⁴ for filen. Vanligvis er det den samme personen som har lastet opp filen som gjør dette valget, og det forutsettes her. Ved publisering av en videofil på youtube.com får personen velge hvorvidt videoen skal offentliggjøres.
- 3) *Dele* innholdet, ved hjelp av en innlemmingskode (evt. ved hjelp av delingsfunksjonen, se figur 4 i slutten av dette avsnittet). Denne koden kan deles ved å kopiere koden og legge den inn på egen nettside.

Handlingene kan eksemplifiseres med to brukere (personer) for å forklare det som skjer før en videofil kan ligge innlemmet i en ekstern artikkel: 1) Person A (kontoeier) som laster opp og bestemmer rekkevidden av personvern for videoen og 2) Person B som innlemmer (og deler) videoen.

Person A : Når person A oppretter konto hos YouTube, sier han også ja til å følge et sett med regler.⁴⁵ Etter at han har lastet opp filen til sin YouTube-konto, får han ta valg vedrørende rekkevidden av publiseringen (det YouTube kaller personvern). Person A kan velge mellom å sette videoen som «Offentlig» (alle kan søke etter og se)», «Ikke oppført (kan ses av personer som har koblingen)» eller «Privat (kan kun ses av personer du angir)». I tillegg kan han blant annet bestemme om innlemmingskoden skal gjøres tilgjengelig ved å huke av for «Ja, eksterne nettsteder kan ha denne videoen innebygd» (se figur 4 for skjermbilde). Hvis han velger dette, eller overser at det i det hele tatt finnes et valg, vil videoen kunne deles av andre ved hjelp av innlemmingskoden. I tillegg får han valg om hvilken lisens han vil videoen skal tilhøre. Om «Standard YouTube-lisens» velges, bindes han av standardvilkårene gitt i «Terms of Service». Alternativt kan han velge Creative-Commons-lisens.⁴⁶

⁴⁴ Her menes det ikke «personvern» i tradisjonell betydning, dette er YouTube sin terminologi.

⁴⁵ <http://www.youtube.com/t/terms>

⁴⁶ Mer om lisenstypene i avsnitt 3.4.

Alternativer for kringkasting og deling ▼

Personvern ▼

☒ Offentlig (alle kan søke etter og se – anbefalt)

☐ Ikke oppført (kan ses av alle som har koblingen) [Les mer](#)

☐ Privat (kan kun sees av personer du angir)

Lisens ▼

☒ Standard YouTube-lisens [Les mer](#)

☐ Attribusjonslisens for Creative Commons (gjenbruk tillatt) [Les mer](#)

Kommentarer ▼

☒ Tillat kommentarer automatisk

☐ Tillat venners kommentarer automatisk, alle andre kun etter godkjenning

☐ Tillat alle kommentarer kun etter godkjenning

☐ Ikke tillat kommentarer

Stemming på kommentarer ▼

☒ Ja, tillat brukerne å stemme på kommentarer

☐ Ikke tillat kommentarerstemmer

Tilbakemeldinger på video ▼

☐ Ja, la tilbakemeldinger på videoer bli lagt til automatisk.

☒ Ja, tillat tilbakemeldinger etter at jeg har godkjent dem.

☐ Nei, ikke tillat tilbakemeldinger på videoen.

Vurderinger ▼

☒ Ja, la denne videoen bli vurdert av andre.

☐ Nei, ikke tillat denne videoen å bli vurdert.

Innebygging ▼

☒ Ja, eksterne nettsteder kan ha denne videoen innebygd og spille den av.

☐ Nei, denne videoen skal ikke kunne innebygges i eksterne nettsider.

Syndikering ▼

☒ Ja, gjør denne videoen tilgjengelig på mobiltelefoner og fjernsyn. Vær oppmerksom på at videoen kanskje ikke er tilgjengelig på alle enheter grunnet problemer med opphavsrett eller lisens.

☐ Nei, denne videoen skal ikke være tilgjengelig for mobiltelefoner og fjernsyn.

Lagre endringer eller [avbryt](#)

Figur 4

2) Person B:

Alle videoer på YouTube har knappen «Embed»/«Innbygg»⁴⁷ tilgjengelig. Knappen synes uansett om opplaster (person A) har tillatt bruk av innlemming eller ei, men koden kommer frem bare i tilfeller hvor opplaster har tillatt innlemming. Denne koden kan kopieres og limes inn i for eksempel en bloggartikkel. Videoen vil visuelt sett framstå som en del av bloggartikkelen den innkapsles i, se figur 2 i avsnitt 2.2.2. I tillegg kan videoen deles ved hjelp av deleknappene for e-post, Facebook, Twitter og Google + (se figur 5).

Bored To Death: Catch Up On Season One (HBO)

1 287 videoer

Abonner

Liker Legg til i Del

5 486

Kobling til denne videoen:

<http://youtu.be/V1FQhAhDjXM>

[vis alternativer](#)

Innbygg

E-post

vis mer

Se med vennene dine.
Start en Google+ hangout

```
<iframe width="560" height="315" src="http://www.youtube.com/
/embed/V1FQhAhDjXM" frameborder="0" allowfullscreen></iframe>
```

Etter du har gjort valgene dine, kopier og limer du inn koden ovenfor. Koden forandrer seg ut fra hva du velger.

Figur 5

⁴⁷ YouTube sin norske oversettelse av «embed» er «innbygg».

2.3 Strømming

Video- og lydfiler som ligger som innlemmet innhold, blir *strømmet*. Det kan derfor være aktuelt å se på innlemming og strømming i en sammenheng. Strømming kan også kalles direkteavspilling. Ordet *strømming* refererer til måten filer flyttes på, i en *strøm* (stream) av data. Det engelske ordet «streaming» blir mest brukt om dette, men jeg velger her å bruke det oversatte «strømming».

Strømming er en løsning der filen deles opp i pakker og sendes over protokollen TCP/IP eller UDP/IP⁴⁸. Pakkene mottas og framføres kontinuerlig hos sluttbruker. Ved strømming blir ingen filer lagret *permanent* på datamaskinen som brukes til å spille av filen, men de blir *midlertidig* lagret i datamaskinens minne. Midlertidig lagring er nødvendig for at vi i det hele tatt skal kunne lese tekst, se bilder, grafikk, etc. i en nettleser. Den enkelte bruker har lite kontroll over hva som blir lagret i datamaskinens arbeidsminne, og filene som midlertidig havner i dette minnet blir skrevet over kontinuerlig til fordel for etterfølgende data som trenger plass.

Et eksempel på en tjeneste som benytter seg av strømming, er *Spotify*⁴⁹. For en abonnent av Spotify er det i praksis lite eller ingen forskjell på å høre en sang som blir strømmet, enn å høre sangen avspilt fra en CD. Teknisk sett er det imidlertid en forskjell. Ved strømming av beskyttet materiale blir som regel dataene som lastes ned *kryptert*, slik at de ikke kan brukes utenfor strømmeklienten. Dette er for øvrig ingen garanti for at ingen skal klare å få tak i filene. Siden dataene må dekrypteres for å kunne spilles, kan den ukrypterte versjonen lagres permanent når disse strømmes gjennom lydkortet dersom en bruker har ønske om å gjøre dette. Brukeren kan få tak i ukrypterte data med en enkel teknikk som kalles "streamripping".⁵⁰ Denne muligheten er ulovlig, men ses bort fra siden strømmeløsningen teoretisk sett ikke har lagt til rette for dette. Strømming antas derfor i denne sammenhengen som *midlertidig* lagring av filer.

⁴⁸ Står hhv. for Transmission Control Protocol/Internet Protocol og User Datagram Protocol/Internet Protocol . Disse to protokollparene er de mest vanlige å bruke ved strømming.

⁴⁹ Spotify er en svensk musikkjeneste som gir brukerne mulighet til å streame musikk fra et lydbibliotek. <http://www.spotify.com/>.

⁵⁰ Programvare som kan lastes ned for eksempel fra <http://streamripper.sourceforge.net/>.

Lydfiler fra en CD blir regnet som enklere å kopiere fra og distribuere videre (plateselskapene gikk bort fra DRM⁵¹ i 1997). På grunnlag av funksjonaliteten kan vi si at strømmeløsningen ikke gir mulighet for å framstille egne eksemplar.

⁵¹ «Digital Rights Management», tekniske føringer for å begrense bruksmulighetene til opphavsrettsbeskyttet materiale.

3 Rettslige spørsmål

Den digitale utviklingen har gjort det enkelt å distribuere digitale åndsverk over Internett. Ulovlig fildeling er fortsatt et stort, rettslig problem, men vi ser at også deling av innhold ved hjelp av *innlemming* reiser en del rettslige spørsmål. Innlemming av mediefiler er spesielt, siden verket vises frem uten at det blir laget en kopi. I denne juridiske delen av oppgaven vil jeg drøfte hva innlemming rettslig kan karakteriseres som.

3.1. Rettskilder

Den digitale dataflyten gjør at opphavsretten ofte utfordres over landegrensene. Det har blitt et enda større behov for et internasjonalt samarbeid med fokus på harmonisering av regelverk tilpasset den nye teknologien. Internasjonale rettskilder tillegges gjerne større vekt i opphavsretten enn på andre rettsområder med mer selvstendig nasjonalt preg. Opphavsretten er regulert av en rekke konvensjoner og andre internasjonale avtaler. Det internasjonale konvensjonsarbeidet skjer i dag hovedsakelig innenfor rammen av tre organisasjoner, WIPO⁵² i Genève, UNESCO⁵³ i Paris og WTO⁵⁴ også i Genève. For den norske opphavsretten har spesielt EØS-reglene⁵⁵ hatt stor betydning.⁵⁶

Jeg vil i det følgende se på hvilke internasjonale og nasjonale rettskilder som kan være relevante for de rettslige spørsmål som stilles.

3.1.2 Internasjonale rettskilder

En viktig internasjonal konvensjon er Bernkonvensjonen som gir vern for litterære og kunstneriske verk. I tillegg til medlemslandene er en del land forpliktet til å følge konvensjonen ved at de er tilsluttet WTO og derigjennom bundet av TRIPs-avtalen (WTO sin avtale om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter).⁵⁷

⁵² *World Intellectual Property Organization*

⁵³ *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*

⁵⁴ *World Trade Organization*

⁵⁵ <http://europolov.no/innhold/om-eos-avtalen/id-19>

⁵⁶ Rognstad (2009). *Opphavsrett*, side 45.

⁵⁷ *Trade Related aspects of Intellectual Property rights*

Som en konsekvens av TRIPs-avtalen og den videre teknologiske utviklingen, ble det utarbeidet en «digital agenda» som endte i en ny traktat; WIPO Copyright Treaty (WCT). Dette ble utarbeidet som en protokoll til Bernkonvensjonen. Norge er p.t. ikke medlem av WCT, men forventes å bli det. Traktaten (WCT) har betydning for Norge ettersom den danner grunnlaget for opphavsrettsdirektivet⁵⁸ fra 2001, som igjen danner grunnlaget for endringene som ble gjort i åndsverkloven i 2005.

For nærstående rettigheter er Romakonvensjonen av 1961 om vern av *utøvende kunstnere*, *fonogramprodusenter* og *kringkastingsselskap* den mest sentrale. Parallelt med arbeidet med den nye protokollen til Bernkonvensjonen ble det utarbeidet en tilsvarende protokoll til Romakonvensjonen. Arbeidet resulterte i *WIPO Performance and Phonograms Treaty* (WPPT). Som for WCT har Norge enda ikke tiltrådt denne traktaten.

EU- og EØS-reglene har spilt en vesentlig rolle for utviklingen av den norske opphavsretten. EØS-avtalens hoveddel er gjennomført i norsk rett, og disse reglene har forrang framfor nasjonal rett, jf. EØS-gjfl. § 2. I følge EØS-avtalen art. 6 skal gjennomførte EØS-direktiver fortolkes i samsvar med den fortolkning direktivene får i EF-domstolen.⁵⁹ Særlig rettspraksis fra EF- og EFTA-domstolen har betydning for tolkningen av de EU-regler Norge er forpliktet til å implementere i norsk rett.⁶⁰ EU har vedtatt flere opphavsrettslige direktiver som retter seg mot den digitale utviklingen og harmoniseringen av det indre, europeiske markedet. Siden Norge er tilsluttet EØS-avtalen, har Norge vært forpliktet til å gjennomføre en rekke av EUs direktiver i norsk rett. I 2001 ble opphavsrettsdirektivet (om opphavsrett i informasjonssamfunnet) vedtatt. Direktivet innebærer en ytterligere harmonisering av lovgivning på området for opphavsrett og nærstående rettigheter. I 2005 ble de relativt omfattende endringene vedtatt ved implementering i åndsverkloven. Endringene berørte i hovedsak enerettens innhold, avgrensningene av eneretten, utøvende kunstnere og film- og fonogramprodusenters rettigheter, samt vern for tekniske beskyttelsessystemer.⁶¹

Konvensjonsforpliktelsene som Norge har påtatt seg setter visse rammer for hvilke avgrensninger i opphavsmannens enerett som kan gjelde. I opphavsrettsdirektivet artikkel 5(2)

⁵⁸ 2001/29/EF

⁵⁹ Jf. EØS-avtalen artikkel 6.

⁶⁰ Rognstad (2009). *Opphavsrett*, side 53-54.

⁶¹ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005).

og (3) listes det opp unntak og avgrensninger av eneretten til eksemplarframstilling og overføring til allmennheten som statene *kan* innføre. Denne opplistingen er i følge direktivets forarbeider *uttømmende*. Om dette skriver Rognstad:

«Det er imidlertid viktig å presisere at den forutsetningsvis uttømmende listen bare gjelder eksemplarframstilling og distanseoverføringer, ikke spredning, visning eller fremføring for et tilstedeværende publikum.»⁶²

Den siste rettskilden som kan tas med i denne sammenhengen er den amerikanske *Digital Millennium Copyright Act* (DMCA). Loven implementerer to WIPO-traktater fra 1996, WCT og WPPT.⁶³

3.1.2 Norske rettskilder

I åvl. § 1 står det at den som skaper et åndsverk, har opphavsrett til verket. Paragrafens andre ledd sier at åndsverk er «[...] litterære, vitenskapelige eller kunstneriske verk av enhver art og uansett uttrykksmåte og uttrykksform». I paragrafens tredje ledd listes det opp åndsverk som omfattes. Lenker peker som oftest til opphavsrettslig beskyttet materiale som havner i en eller flere av de kategorier som nevnes der.

Åvl. § 2 første ledd gir *enerett* til å råde over åndsverket. Eneretten omfatter to rådighetsretter: Eksemplarframstillingsretten og tilgjengeliggjøringsretten. Her brukes begrepet «tilgjengeliggjøring for allmennheten» for den enerett som gis opphavsmannen ut over eksemplarframstillingsretten. Begrepet er teknologinøytralt. For at et verk skal regnes som tilgjengeliggjort, vil tilgjengeliggjøringen i praksis skje med utgangspunkt i et eksemplar. Rettigheter som gis i opphavsrettsdirektivet artikkel 3.1 er etablert i § åvl. 2. I paragrafens tredje ledd står det at et verk regnes som tilgjengelig for allmennheten når:

- a) eksemplar av verket frembys til salg, utleie eller utlån eller på annen måte spres til allmennheten,

⁶² Rognstad (2009). *Opphavsrett*, side 215.

⁶³ <http://www.copyright.gov/legislation/dmca.pdf>

- b) eksemplar av verket vises offentlig uten bruk av tekniske hjelpemidler, eller
- c) verket fremføres offentlig.

De tre underkategoriene spredning, visning og fremføring har forskjellige unntak eller avgrensninger knyttet opp til seg. Eneretten til *spredning* av eksemplar vil i følge åvl. § 19 bare gjelde for åndsverk som er innarbeidet i et fysisk produkt som er gjenstand for omsetning som en vare.⁶⁴ *Visning* kan defineres som en motsetning til fremføring, og er også knyttet til fysiske eksemplar av verket.

«Fremføringsbegrepet er tradisjonelt knyttet til verk som musikk, dans, tale og film, mens visningsbegrepet er knyttet til eksemplar av verk som billedkunst, fotografier og tekster. Visning har hittil vært benyttet også for å beskrive gjengivelse i fjernsyn av visse typer verk - såkalt indirekte visning, f.eks. der et fotografisk verk vises i forbindelse med en fjernsynssending.»⁶⁵

Fremføring kan defineres som

«[...] avspilling, opplesning, teateroppføring, utsendelse og enhver annen aktivitet hvor verket formidles til andre, direkte eller fra et opptak. Fremføring er en måte å gjøre verk tilgjengelig for allmennheten på og er en del av den eneretten åndsverkloven gir den som har skapt et åndsverk. Fremføring til allmennheten skjer når aktiviteten foregår og/eller er rettet mot personer utenfor det private området. Det har ingen betydning om det skjer i offentlig sammenheng. Det har heller ikke betydning om fremføringen skjer til en tilstedeværende krets. Avgjørende er at verket stilles til rådighet for et visst antall personer som ikke utgjør en privat gruppe.»⁶⁶

Unntak om fremstilling av *visse midlertidige eksemplar* gis i åvl. § 11a. Om forholdene oppfyller kravene i § 11a vil eksemplarframstillingen dermed ikke omfattes av § 2.

Åvl. § 12 første ledd gir tillatelse til å fremstille enkelte eksemplar av offentliggjort verk til privat bruk, så fremt det ikke skjer i ervervsøyemed. Dette vil si at eksemplarene bare kan

⁶⁴ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005), side 27.

⁶⁵ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005), side 19-20.

⁶⁶ <http://www.clara.no/guide/mursten.html?bruk=F8ring&verk>

brukes innenfor private kretser til private formål. Private kretser regnes hovedsakelig som familie og venner.

Reglene i åndsverkloven ble etter hvert også gjeldende for utøvende kunstnere og til vern for teknisk og økonomisk innsats fra plate- og filmprodusenter, kringkastere etc. Rettighetene for denne gruppen blir ikke regnet som direkte opphavsrettslige, men som *nærstående rettigheter* (fremføringer åvl. § 42 eller prestasjoner åvl. § 45). Eksempelvis må man ha samtykke både fra opphavsmannen, musikerne og plateselskapet for i kommersiell sammenheng (det vil si all bruk som går utenom det private området) å fremstille eksemplar av et musikkverk som er spilt inn på plate.⁶⁷

3.2 Lenker og spørsmålet om tilgjengeliggjøring

Vi har en uklar rettssituasjon vedrørende bruken av lenker. Tolkningen av åndsverkloven slik den er i dag er stadig under drøftelse i juridisk litteratur. Det er enighet om at lenking ikke skal regnes som *eksemplarframstilling*. Derimot strides det om lenking er *tilgjengeliggjøring* av innhold. Juridisk litteratur og rettspraksis har så langt bekreftet at det *ikke* skal regnes som tilgjengeliggjøring. Den rettslige drøftelsen om lenker heller mot en avsluttet diskusjon. En grunn til å fortsette diskusjonen om bruken av lenker er de to ulike kategoriene av ekstern lenking som er beskrevet i teknisk del: «Normal» lenking og innlemming. De to begrepene har ulike formål og konsekvenser.

Som nevnt i avsnitt 2.2.1 er lenking en sentral del av hvordan Internett fungerer, og knytter sammen det store digitale informasjonsnettverket vi i dag har tilgang til. Flere har brukt dette som et argument mot at det skal bli regnet som tilgjengeliggjøring. Olav Torvund mener at diskusjonen om lenking er avsluttet⁶⁸, delvis på bakgrunn av et sitat fra Ole Andreas Rognstad i boka «Opphavsrett»:

⁶⁷ Ot.prp. nr. 46 side 7.

⁶⁸ <http://blogg.torvund.net/tag/lenking/>

«Inntil videre kan det nok derfor hevdes at det er sterkest holdepunkter for at utlegging av linker i sin alminnelighet ikke skal anses som omfattet av fremføringsretten etter norsk rett.»⁶⁹

Torvund mener at en lenke ikke er annet enn en referanse til det verk lenken viser til. Dette synet støttes også av Berners-Lee som presiserer at en lenke til et annet dokument bare må være referansepunkter uten noen underforstått mening bak.⁷⁰ Berners-Lee mener at ved å lenke til noe er ikke å *bruke* andres. Vi kan se et eksempel fra en nettavis i 2011 at det ikke alle deler denne oppfattelsen.

Nettsteder og hjemmesider som ønsker å legge en link (peker) fra sine nettsider til Agderposten Interaktiv, må innhente tillatelse fra nettredaksjonen@agderposten.no

71

Om noen skulle ønske å lenke til en artikkel på Agderposten.no, ville dette vilkåret være ugyldig. Agderposten.no kan heller ikke forvente seg at den som vil lenke til en artikkel først går innom siden «Om Agderposten» og blir oppmerksom på dette.

Medieansvarsutvalget kom tidligere i år med en rapport som blant annet inneholdt en utredning om medienes ansvar for pekere.⁷² Utvalget kom frem til følgende konklusjon:

«Medieansvarsutvalget går ikke inn for å etablere en egen bestemmelse som regulerer medienes ansvar for pekere. Medieansvarsutvalget mener spørsmålet om lenkerens ansvar bør løses med utgangspunkt i de til enhver tid aktuelle bestemmelser i lovgivningen som rammer ulike former for ytringer.»

Rettspraksis innenfor lenking viser at det er uenighet mellom aktører hvor grensen for tillatt ekstern lenking skal trekkes. Det finnes flere domsavgjørelser som kan illustrere at lenker *ikke* blir sett på som tilgjengeliggjøring, men heller som en sentral del av funksjonaliteten til Internett. Det er her naturlig å trekke fram Napster.no-dommen⁷³, der Høyesterett la premisser for de rettslige sidene ved lenking. Disse premissene kan ha betydning også utover lenker. Napster.no ble eid av et enkeltpersonforetak. På nettstedet ble det lagt ut lenker til musikkfiler

⁶⁹ Rognstad, 2009. *Opphavsrett*, side 185.

⁷⁰ Berners-Lee, 1997. *Links and Law*, <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkLaw.html>

⁷¹ <http://www.agderposten.no/apps/pbcs.dll/artikkel?AID=/99999999/DIVERSE/9999022>

⁷² NOU 2011: 12. «Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag».

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/nouer/2011/nou-2011-12/9.html?id=647140>

⁷³ Rt2005 s. 41

i mp3-format. Eieren av nettstedet (Bruvik) lastet ikke opp filene selv, men fikk tilsendt nettadresser til lydfiler som han så lenket opp på nettstedet. Ved å gå inn på de ulike lenkene kunne man laste ned sanger, som da opprinnelig var ulovlig lastet opp. Rettighetshaverne til musikken (TONO og flere store, norske plateselskap) gikk til sak mot Bruvik med krav om erstatning etter åndsverkloven § 55. Høyesterett tok ikke stilling til om utleggingen av lenker var å anse som tilgjengeliggjøring, jf. åvl. § 2. Lenkingen ble imidlertid vurdert som erstatningsbetingende *medvirkning* til opplasternes ulovlige tilgjengeliggjøring av musikken. Høyesterett kom med følgende konklusjon:

«Konklusjonen er at rettighetshaverne har krav på erstatning fra Bruvik, jf. åndsverkloven § 55, jf. § 54, 1. ledd a, b og d. Bruvik har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt, eller i alle fall culpøst. Dersom Bruvik har vært i villfarelse, dreier det seg om en rettsvillfarelse, som ikke fritar for ansvar.»⁷⁴

For at lenking skal ses på som tilgjengeliggjøring, må det bygge på at lenking er en handling som omfattes av eneretten. Siden en lenke i seg selv ikke omfatter verken spredning, visning eller fremføring, kan man dermed ikke kalle bruk av lenker for en tilgjengeliggjøring av verket. I tillegg vil ikke den som lenker ha kontroll over innholdet det lenkes til. Personen som har lastet opp innholdet ulovlig vil ubestridelig ha hovedansvaret for tilgjengeliggjøringen. Slik som lenker fungerer i dag, finnes det ingen god begrunnelse for at den som lenker kan få ansvaret for innholdet det lenkes til.

Som Napster.no-dommen viste kan derimot en *medvirkning* til tilgjengeliggjøring vurderes i de enkelte tilfeller. Om *medvirkning* skriver Torvund:

«Hvis man skal anse lenking som en del av opphavsmannens enerett må det bygge på at lenking er en handling som omfattes av eneretten. Det vil si at det enten må anses som en eksemplarframstilling eller som tilgjengeliggjøring for allmennheten (og da i form av fremføring). Vedrørende lenking har rettspraksis vist at lenken i seg selv *ikke* er tilgjengeliggjøring. [...] Lenker man til noe som er gjort tilgjengelig uten

⁷⁴ http://hannemyr.com/law/napsterno3_hr.html

opphavsmannens samtykke, kan dette bli ansett som en *medvirkning* til den ulovlige tilgjengeliggjøringen som andre har foretatt.»⁷⁵

Jon Bing mener at lenker er «[...] en nokså spesiell form for funksjonelle ytringer [...]»⁷⁶. Med dette ilegger han lenker en funksjon som det i følge Berners-Lee aldri var ment at lenker skulle ha. Videre drøfter han muligheten for at en lenke kan ses på som en selvstendig tilgjengeliggjøring av materialet, og viser til at det er enklere å nå fram via en lenke enn via for eksempel en fotnote eller henvisning.⁷⁷ Dette argumentet er vanskelig å legge til grunn da vanskelighetsgraden eller tiden det tar for å komme seg til en spesifikk nettadresse, ikke bør vektlegges. Har vi først fått informasjon om hvor noe er, har det lite å si for konsekvensene hvordan vi i utgangspunktet fikk denne informasjonen.

Vedrørende interne lenker har det i juridisk litteratur vært forsøk på å skille mellom «overflatelenker» og «dyplenker». Man har da ment at en «overflatelenke» spør etter forsiden, mens en «dyplenke» spør etter et bestemt dokument i nettsiden. Det har vært hevdet at «dyplinking» er tilgjengeliggjøring, mens overflatelenking ikke er det. Denne typen skille for lenker er ikke standardisert. Jf. min vurdering i avsnitt 2.2.2 om de ulike lenkekategoriene, kan ikke dette være et godt rettslig diskusjonsgrunnlag.

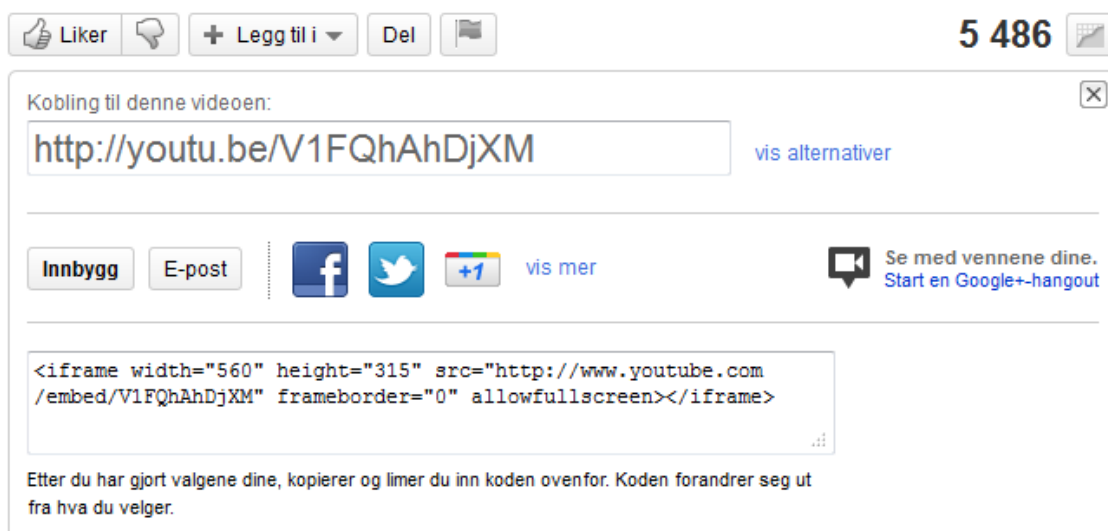
3.2.1 Rettslige problemstillinger ved innlemming

Den vesentlige forskjellen på «*normale*» lenker og *innlemmet innhold* som lenker, er at sistnevnte viser frem innholdet som er lenket opp. Det ligger mange rettslige utfordringer bak det fakta at det meste av mediefiler kan innlemmes. I sosiale medier er det svært godt tilrettelagt for deling av innhold. Hver YouTube-video har deleknapper i tillegg til innlemmingskoden. I figur 6 ved siden av knappene «Innbygg» og «E-post», ser vi ikonene for henholdsvis Facebook, Twitter og Google +. Under «vis mer» finner vi flere nettsteder der videoen kan deles. I tillegg kan vi også dele ved hjelp av koblingen som er synlig (<http://youtu.be/V1FQhAhDjXM>).

⁷⁵ <http://www.torvund.net/index.php?page=lenking-del-7>

⁷⁶ Bing, 2008. *Ansvar for ytringer på nett*, side 98.

⁷⁷ Bing, 2008. *Ansvar for ytringer på nett*, side 100-101.

Figur 6

De juridiske problemstillingene innenfor lenking og innlemming kan delvis sammenlignes på grunn av de tekniske likhetene. Innlemming innebærer som nevnt bruk av hyperlenke, slik at enhver problemstilling innenfor innlemming også vil innebære en problemstilling innenfor hyperkoblingsprosessen. I denne drøftelsen er det verdt å ta med et sitat fra en artikkel av Tim Berners-Lee vedrørende innlemmet innhold («embedded material»)⁷⁸:

«The relationship between a document and an image embedded in that document is quite different from a normal link. [...] Images, embedded objects, and background sounds and images are by default to be considered part of the document. If I say, "To understand this you only have to read this article", or "This is the agreement between us", I am talking about a particular document. It is important that we have a clear picture of what is part of that document and what isn't. Embedded images clearly are part of the embedding document. The author of a document has responsibility for the content, even if the images he or she includes are from another web site.»

Sitatet kan tolkes som at Berners-Lee mener at det bør være et ansvar for den som innlemmer en ekstern fil i eget dokument. Denne meningen blir noe degradert når han fortsetter i samme artikkel:

⁷⁸ Berners-Lee, 1997. *Links and Law*, <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkLaw.html>

«It is very important that we can include remote parts by reference without having to make a separate local copy. When an embedded image (or sound) is included by reference to its original address (URI) this allows an inquirer to know that address, and hence know the current version of the image. It allows the owner of the image to a certain extent to know and possibly to control who has access to that image. Also I expect in that in the future it will allow one to find out the owner and licence terms for distribution of that image, which is important for intellectual property rights to be respected on the Web.»⁷⁹

Berners-Lee presiserer her at det bør være et *visst* ansvar, men at det likevel er viktig å opprettholde muligheten for innlemming uten at man må framstille en kopi av filen. Han antyder videre at det er tilstrekkelig at man kan finne frem til kilden ved hjelp av URL-en (URI) i kildekoden.

Olav Torvund omtaler innlemming i artikkelen *Enerett til lenking – en keiser uten klær?*. Han kaller det i sammenhengen for «inlining»⁸⁰. Han stiller spørsmål ved om denne måten å lenke på kan anses for tilgjengeliggjøring.

[...] Det er vanskelig å finne en god, prinsipiell begrunnelse for hvorfor dette eventuelt skal behandles på en annen måte enn andre lenker. Likevel mener jeg at en lenke som fungerer på denne måten må anses som en tilgjengeliggjøring. Det blir en form for republisering av bildet i stedet for en referanse til et nettsted hvor bildet er gjort tilgjengelig. Når bildet gjøres tilgjengelig ved at det hentes inn ved en slik lenke, vil det heller ikke vises hvor bildet er hentet fra [...].⁸¹

I samme artikkel mener Torvund at det finnes en mulighet for å «[...] hindre at andre bruker bilde ved inlining», med referanse til artikkel av Gisle Hannemyr.⁸² Det Hannemyr synes å egentlig mene i denne artikkelen, er muligheten for fjerning i *etterkant* av publiseringen av bildet (ved hjelp av tjenester som for eksempel Slettmeg.no). Det er i dag ikke mulig å hindre at et bilde kan kopieres. Det kan gjøres mindre tilgjengelig ved å lagre bildet som en flashfil, men bildet kan likevel kopieres ved å ta et utklipp av skjermbildet man ser bildet i.

⁷⁹ Berners-Lee, 1997. *Links and Law*, <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkLaw.html>

⁸⁰ «Inlining» er et uttrykk for bruk av elementet <iframe>.

⁸¹ <http://www.torvund.net/artikler/Lenking-NIR.pdf>

⁸² http://hannemyr.com/faq/legal_dm11.shtml#natdw

På samme måte som hos «normale» lenker, skaper innlemmingen et *potensiale* for tilgang til det innholdet URL-en i innlemmingskoden viser til. Her bør man likevel slå fast noen unntak. Som nevnt i avsnitt 2.2.1 og 2.2.2 er det mange ulike filtyper som kan innlemmes. Når en bildefil vises som *innlemmet*, trenger ikke brukeren gjøre en handling for å se bildet. Det er heller ikke mulig for brukeren å se at bildet er hentet fra et annet sted, så sant han ikke ser på kildekoden til bildet.

Det er enkelt å laste ned et bilde ved å høyreklikke i bildet og velge «Lagre bilde som..». Deretter kan bildefilen innlemmes, selv om ikke rettighetshaver har gitt tillatelse til det. Her følger et eksempel der jeg har kopiert URL-en til et bilde fra Dagsavisen.no. I publiseringsverktøyet Wordpress kan det legges inn en bilde-URL. Figur 7 viser dette.

[Fra datamaskin](#) [Fra URL](#) [Mediabibliotek](#)

Legg til mediafil fra URL

Velg et bilde fra en annen nettside

Bilde URL

✓

Bildetittel

*

Alternativ tekst

Alternativ tekst for bildet, f.eks. "Skrik av Edvard Munch"

Undertittel for bilde

Stille opp

☒ Ingen ☐ Venstre ☐ Senter ☐ Høyre

Lenk bilde til:

Skriv inn en lenke URL under eller klikk over for forhåndsdefinerte.

Figur 7

I dette eksempelet har jeg lagt ved lenke til artikkelen hvor jeg fant bildet. Ved å klikke på bildet (i figur 8) kan vi dermed komme til kilden. I tillegg har jeg skrevet en tekst til bildet, «Foto: Dagsavisen». Bloggartikkelen med bildet kan fremstå som i figur 8.

Figur 8

I teorien kunne jeg latt alt annet enn feltet for bildets URL stå tomt. Vi kan da spørre om bruk av dette bildet (egentlig bildets URL) vil være mer lovlig med disse opplysningene som er lagt inn, enn uten opplysninger? Er handlingen ulovlig uansett om man legger inn kildehenvisning eller ei? Dette må bedømmes i de ulike tilfellene, men i dette eksempelet

kunne det i teorien komme krav om vederlag for bruk da bildets URL ble hentet fra Dagsavisen.no.

Rettslige problemstillinger vedrørende lenker blir ofte sammenlignet med Napster.no-saken. Det unike med saken var at lenkene førte til et sted hvor det kunne fremstilles eksemplar. Det samme kan man se for seg med bilder som blir innlemmet. Å få tak i et bilde som jeg gjorde i eksempelet over (figur 7 og 8) gjorde ingenting med kvaliteten på bildet, og uten rettighetstekst kunne det i teorien se ut som om bildet var mitt.

I motsetning til bilder må en video- eller lydfil vanligvis aktiviseres for å vises i sin helhet, ved at brukeren trykker «spill av»/«play».⁸³ Disse mediefilene er dessuten mer komplekse i bruk enn bildefiler. I tillegg til å være innlemmet, vises de ved hjelp av strømming.⁸⁴

Det kan være en tanke å lage et rettslig skille mellom de ulike mediefilene ved innlemming, på bakgrunn av hvilken teknisk løsning mediefilene første gang ble tilgjengeliggjort i.

3.2.2 Er innlemming tilgjengeliggjøring av innhold?

Den måten lenker vises på ved *innlemming*, kan se ut som en mer selvstendig bruk av innholdet enn hos «normale» lenker. Dette bør imidlertid ikke være en god nok begrunnelse for at det skal regnes som en mer selvstendig bruk av innholdet. Innholdet fremstår visuelt som en del av nettsiden det har blitt innlemmet i, men er fortsatt en lenke. Det kan derfor være en utfordring å sette handlingen i en «bås» som gjør at det kan tas en konkret rettslig vurdering av handlingen. Jeg ønsker i dette avsnittet å vurdere om innlemmede URL-er i større grad enn «normale» lenker fremstår som en tilgjengeliggjøring av rettighetshaveres innhold.

Eksempelet fra avsnitt 2.2.2 viser en HTML-kode med videofilens URL i innlemmingskoden:

⁸³ Dette er ikke alltid tilfelle. Video og lyd kan også spilles av automatisk. Se avsnitt 2.2.2.

⁸⁴ Drøftes i avsnitt 3.3.


```
<iframe width="560" height="315"
src="http://www.youtube.com/embed/V1FQhAhDjXM" frameborder="0"
allowfullscreen></iframe>
```

URL-en viser til et helt HTML-dokument/en nettside. Ved å bruke denne innlemmingskoden, blir det gjort en «benyttelse» av én spesiell fil som er en del av det HTML-dokumentet som filen opprinnelig ligger i. Innholdet i filen blir presentert for oss. Ved en drøftelse av en eventuell tilgjengeliggjøring av innhold, må det ses på noen forutsetninger.

Tilgjengeliggjøring skjer ved fremføring, spredning eller visning av verket. Ved innlemming er det vanskelig å relatere til alternativene spredning og visning da dette relateres til fysiske eksemplarer. I denne sammenhengen vil det derfor bare vurderes om innlemming kan regnes som *fremføring*.

Enhver tilgjengeliggjøring skjer enten privat eller offentlig (for allmennheten). Å publisere en video på YouTube som man ikke har rett til å publisere, er ubestridelig en ulovlig gjerning. I Napster-dommen ble det sagt «Et verk blir tilgjengeliggjort for allmennheten hver enkelt gang det blir fremført, spredt eller vist, ikke bare den første gangen.».⁸⁵ En YouTube-video kan innlemmes utallige ganger. Vil innlemming kunne regnes som en videre tilgjengeliggjøring i hvert tilfelle? Dette spørsmålet krever at man ser på hvordan verket ble tilgjengeliggjort første gang, samt hvilken type verk det er. Om det er et bilde som innlemmes kan det ses på som en videre tilgjengeliggjøring i form av fremføring, hjemlet i § 2 tredje ledd. Om det derimot er en video fra YouTube som innlemmes (der innlemmingskoden er tilgjengelig) er det i henhold til YouTube sine bruksvilkår grunn til å tro at dette ikke kan straffes. Dette menes på bakgrunn av tankene om et rettslig skille på verkstype i avsnitt 3.2.1, samt hvordan verket ble tilgjengeliggjort første gang. Unntaket er ved (grovt) kommersiell utnyttelse av verk. Innlemmede filer som strømmes vil drøftes nærmere i avsnittene 3.3 og 3.5.

⁸⁵ Rt2005 s. 41

3.3 Rettslige problemstillinger ved strømming

Innlemmede video- og lydfiler blir (som nevnt i avsnitt 2.4) i hovedsak *strømmet* ved avspilling. Opphavsrettslig sett er de juridiske konsekvensene av strømmeløsningen interessante, siden strømming er basert på *midlertidig* lagring av filene som avspilles. Det kan antas at mange vet at det er ulovlig med *opplasting* (tilgjengeliggjøring) av filer man ikke selv eier eller ikke har fått tillatelse til å laste opp. Vi kan også anta at mange vet at *nedlasting* (eksemplarframstilling) av ulovlig opplastet musikk eller film er ulovlig. Dette er fastsatt i åndsverkloven §2, om enerett til å råde over åndsverket. Det er derimot større usikkerhet rundt *strømming* av ulovlig lagt ut innhold. Den allmenne oppfatning er tilsynelatende at dette ikke er like ulovlig, siden ikke filene blir lagret permanent på datamaskinen som brukes til strømmingen.

Som jeg skriver i avsnitt 2.4 gir ikke strømmeløsningen teoretisk sett mulighet for å fremstille egne eksemplarer (kopiere og distribuere selve filen). Sikkerhetshull kan oppstå, men jeg legger til grunn en forutsetning om at sikkerheten er tilfreds og at en kopiering ikke skjer.

Før endringen av åndsverkloven i 2005 var det uklart om det var et krav til en viss varighet på lagringen av eksemplarene, for at de skulle falle inn under retten til å «fremstille eksemplarer» av verket. Etter lovendringen omfatter nå denne retten fremstilling av både varig og midlertidig eksemplarer. I prinsippet vil derfor enhver bruk av åndsverk ved hjelp av datamaskiner falle inn under åvl § 2, også eksemplarer som strømmes. På den annen side finnes det nå en avgrensningsregel i åvl § 11a, i tråd med opphavsrettsdirektivet, hvor det likevel er tillatt å framstille enkelte midlertidige eksemplarer.⁸⁶ Åvl § 11a lyder:

Når tilfeldig eller forbigående fremstilling av midlertidige eksemplarer utgjør en integrert og vesentlig del av en teknisk prosess som har til eneste formål å muliggjøre

a) lovlig bruk av et verk, eller

b) en overføring i nettverk av et mellomledd på vegne av tredjeparter,

⁸⁶ Rognstad, 2005. *Store endringer i åndsverkloven*. <http://www.jusstorget.no/article.asp?Key=1&FagKey=24> (artikkel)

omfattes slik eksemplarframstilling ikke av eneretten etter § 2, med mindre den har selvstendig økonomisk betydning.⁸⁷

Kravet om lovlig kopieringsgrunnlag gjelder bare for framstilling av eksemplar til privat bruk etter § 12, jf. bestemmelsen i fjerde ledd. Da strømming ikke er eksemplarframstilling/kopiering, kan det sies at både ulovlig og lovlig utlagt materiale som strømmes, ikke er et brudd på § 12. Dette blir presisert i forarbeidene til § 11a:

Kravet om lovlig kopieringsgrunnlag, se forslaget til § 12 nytt fjerde ledd, gjelder ikke for § 11a. De midlertidige eksemplar som oppstår i forbindelse med nettleasing eller annen bruk som ikke er opphavsrettslig relevant, vil således ikke utgjøre en ulovlig bruk selv om kilden (kopieringsgrunnlaget) til disse midlertidige eksemplarene er ulovlig.⁸⁸

Fremføringen kan regnes som lovlig, siden det ikke skjer en eksemplarframstilling som er ulovlig etter åndsverkloven. Åvl. § 11a første ledd kan lede til en forvirrende tolkning av hva som legges i «tilfeldig eller forbigående» framstilling. En forklaring finnes i forarbeidene i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005).

«Det første vilkår for at et slikt midlertidig eksemplar skal være omfattet av unntaket er at eksemplaret som fremstilles må være forbigående eller tilfeldig. «Forbigående» innebærer krav med hensyn til lagringens potensielle varighet, som – avhengig av hvilken lagring det er snakk om og hvor i prosessen den skjer – i større eller mindre grad skal være tidsbegrenset. Lagringen må således fremstå som flyktig, ubestendig eller forgjengelig. «Tilfeldig» viser til at lagringen skal bære preg av å være vilkårlig, samtidig som den i en viss grad også skal være uberegnelig, uforutsett eller utilsiktet.»⁸⁹

Her fokuseres det på varigheten av lagringen, og ordlyden kan relateres til strømming ved å indirekte si at det *ikke* er eksemplarframstilling grunnet den tekniske løsningen som ligger

⁸⁷ <http://www.lovdato.no/all/hl-19610512-002.HTML#11a>

⁸⁸ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/regpubl/otprp/20042005/otprp-nr-46-2004-2005-/5.html?id=396459>

⁸⁹ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005), side 16.

bak. I tillegg kan man anta at den som strømmer videofilen teoretisk sett ikke har som intensjon å lagre filen, siden strømming gjerne gjøres på grunn av at man nettopp *slipper* nedlastingen som tar lagringsplass på harddisken.

Strømming har blitt et populært «smutthull» for ulovlig opplasting av innhold. YouTube er fortsatt en utsatt kanal for slike handlinger, men har med endrede bruksvilkår fått flere begrensninger. For eksempel kan ikke filmene ha en varighet på mer enn 15 minutter. I tillegg har YouTube et sterkt rettslig apparat (DMCA) i ryggen, som gjør opplasterne redde for søksmål. Derfor har flere andre kanaler oppstått som tilbyr strømming av lengre klipp. Et eksempel på dette er <http://allsp.com>⁹⁰, som tilbyr episoder av den amerikanske serien «Southpark» der Viacom står bak sendingene. Ved å spille av en episode fremstår den som en del av allsp.com. I vilkårene for bruk av nettstedet fraskriver de seg ethvert ansvar da alle episodene er innlemmet og i tillegg strømmes.

«ALLSP.com does NOT host any content, all ALLSP does is link to content that was uploaded to popular Online Video hosting sites like dailymotion.com and Youtube.com (Check the .flv streaming locations!). All YouTube/Dailymotion users signed a contract with the sites when they set up their accounts which forces them not to upload illegal content. By clicking on any Links to videos while surfing on ALLSP.com you leave ALLSP.com, ALLSP.com cannot take the responsibility for any content hosted on other sites.»⁹¹

I 2008 ble Allsp.com saksøkt av Viacom for å misbruke varemerket «Southpark». Allsp.com forsvarte det med at «Allsp» sto for «All streaming programs», og ikke «All Southpark» som man kan forestille seg. I tillegg ligger ikke innholdet på deres server, men blir strømmet fra andre nettsteder som <http://dailymotion.com> og YouTube. Viacom tapte søksmålet.

I denne saken har eierne av Allsp.com (Fret og Crossan) tilsynelatende grovt utnyttet gråsonene i regelverket. Det er imidlertid et annet rettsområde der Fret og Crossan *ikke* har tatt alle forhåndsregler. De drar kommersiell utnyttelse av tjenesten sin ved å ha annonser på nettstedet. Om dette er intensjonen eller ei, kan det bare spekuleres i. Uansett vil dette trolig stride mot YouTube sine vilkår for kommersiell bruk av videoer: «We will [...] enforce our

⁹⁰ <http://allsp.com/>

⁹¹ <http://allsp.com/conditions.html>

Terms of Use against, say, a website that does nothing more than aggregate a bunch of embedded YouTube videos and intentionally tries to generate ad revenue from them. ».

Nyere rettspraksis vedrørende strømming er *Premier League*-saken fra 2011. EU-domstolen avsa en dom i to forente saker vedrørende strømming og midlertidig lagring. Sakene var anlagt av *Football Association Premier League* som saksøkte to parter.⁹² Den ene parten var en gruppe engelske firmaer som solgte greske dekoderanretninger og greske dekoderkort i Storbritannia for mottak av greske satellittsendinger kjøpt av Premier League. Den andre parten var en gruppe engelske puber som kjøpte utstyret og viste sendingene for sine gjester. Rettighetene til slike sendinger har vært geografisk oppdelt, og distributøren forplikter seg til å ikke gjøre sendingene tilgjengelige utenfor sitt geografiske område. I Storbritannia har det vært forbudt å kjøpe og selge dekoderutstyr over landegrensene. Pubeierne hadde i dette tilfellet skaffet seg tilgang til en gresk tv-kanal. Premier League hevdet at tilgjengeliggjøringen var i strid med engelsk lovverk om omgåelse av kryptering og i strid med deres opphavsrettigheter.

Spørsmålet i saken var om denne rettstilstanden er i samsvar med diverse EU-regler. Spesielt interessant i denne sammenhengen er domstolens kommentarer til artikkel 2, 3 og 5(1) i opphavsrettsdirektivet. Domstolen konkluderer med at den midlertidige lagringen som skjer i satellittdeko­derens minne og på TV-skjermen, omfattes av artikkel 2. Dette betyr at overføringen av signalene ikke kan anses som en ny tilgjengeliggjøring.

Videre går domstolen inn på unntaket for midlertidig eksemplarframstilling i artikkel 5(1), og konkluderer med at vilkårene er oppfylt. Rognstad har kommentert dommen, og fremhever domstolens tolkning av kravet i artikkel 5(1).⁹³ Domstolen mente at de midlertidige eksemplarene falt inn under artikkel 5(1), siden bruken var lovlig da det var snakk om *midlertidige kopier*. Rognstad mener at resonnementet til denne bestemmelsen kan ha implikasjoner utover den konkrete saken, blant annet ved spørsmålet om lovligheten av privat strømming av ulovlig tilgjengeliggjort materiale. I denne saken kom imidlertid ikke denne problemstillingen opp, da det var snakk om kun lovlig bruk av lovlige sendinger.

Domstolen går så inn på spørsmålet om de aktuelle sendingene er omfattet av opphavsmannens enerett til overføring av verkene til allmennheten, jf. direktivets artikkel 3.

⁹² Forente saker C-403/08 og C-429/08.

⁹³ NIR 4/2011 side 22-23.

Domstolen oppfattet situasjonen som en videre tilgjengeliggjøring av verket, siden verket fikk et nytt publikum. I tillegg ble det tatt hensyn til direktivets forale punkt 23 som sier at uttrykket «overføring til allmennheten» omfatter situasjoner der verket blir overført til en allmennhet (publikum) som ikke befinner seg på det stedet der overføringen skjer fra.

Et interessant punkt i dommen er presiseringen av et skille mellom distanseoverføringer (som dekkes av opphavsrettsdirektivet) og direkte fremføringer (som ikke dekkes). Denne avgjørelsen synes å åpne for en nærmere vurdering av strømming av *ulovlig* materiale. I dag finnes det ikke lovhjemmel i åndsverkloven som sier at privat fremføring av ulovlig materiale er ulovlig.

3.4 Spesielt om innlemming av videofiler fra Youtube

Det er mange ulike problemstillinger og oppfatninger rundt innlemming av videofiler fra YouTube. Det kan være vanskelig for allmennheten å forstå alle reglene rundt deling (innlemming) av YouTube-videoer. I tillegg er det ikke alltid enkelt å se om det faktisk er rettighetshaver som har lastet opp, eller godkjent opplastingen av, videoen man ønsker å innlemme. Ved å laste opp og publisere videoer på YouTube, samtykker man i deres *Terms of service*⁹⁴. Punkt 6C lyder:

«For clarity, you retain all of your ownership rights in your Content. However, by submitting Content to YouTube, you hereby grant YouTube a worldwide, non-exclusive, royalty-free, sublicenseable and transferable license to use, reproduce, distribute, prepare derivative works of, display, and perform the Content in connection with the Service and YouTube's (and its successors' and affiliates') business, including without limitation for promoting and redistributing part or all of the Service (and derivative works thereof) in any media formats and through any media channels. You also hereby grant each user of the Service a non-exclusive license to access your Content through the Service, and to use, reproduce, distribute, display and perform such Content as permitted through the functionality of the Service and under these Terms of Service. The above licenses granted by you in video Content you submit to

⁹⁴ <http://www.youtube.com/t/terms>

the Service terminate within a commercially reasonable time after you remove or delete your videos from the Service. You understand and agree, however, that YouTube may retain, but not display, distribute, or perform, server copies of your videos that have been removed or deleted. The above licenses granted by you in user comments you submit are perpetual and irrevocable.»

Valg av lisens kan få ulike konsekvenser for deling av en video. Som figur 4 viser kan kontoeier bestemme hvilken lisens de ulike videoene hans skal ha. Velger man «Standard YouTube Licence», følger man YouTube sine egne regler (<http://www.youtube.com/t/terms>) som er beskyttet av *The Digital Millenium Copyright Act* (DMCA). Velger man derimot «Creative Commons Attribution license», tillater man gjenbruk. Creative Commons har seks ulike lisenser. Hos YouTube tilbys det «CC BY» som gir andre lov til å dele (kopiere, distribuere og spre) verket, å remikse (bearbeide) verket og å benytte verket kommersielt. Vilkåret for å bruke denne type lisens er å navngi opphavspersonen og/eller lisensgiveren på den måte som disse angir.⁹⁵

Tanken bak Creative Commons er å skape et fleksibelt rammeverk som gjør det mulig for opphavspersonen å *dele* (helt eller delvis) sin enerett til verket. Til hjelp for dette har organisasjonen utviklet seks typer lisenser som regulerer tilgjengeliggjøring, fremføringer og bearbeidelser av åndsverk. Rettighetshavere og brukere kan gjennom disse lisensene finne fram til hverandres digitale verk, for så å spre og gjenbruke verkene. Videre tar Creative Commons-lisensen for seg «nærstående rettigheter».⁹⁶ Ved bruk av Creative Commons-lisensierte verk kan tilgjengeliggjøring og gjenbruk som dekkes av lisensen skje umiddelbart, klareringen (og i hvor stor grad verket kan brukes) er allerede gjort av rettighetshaver ved inngåelse av lisensen.

Tidligere kunne ikke YouTube-avspilleren brukes på nettsteder med kommersielle formål. Dette endret de på i september 2010. Det er nå lov å bruke avspilleren på nettsteder som inneholder annonser/har et kommersielt formål, så fremt man ikke utnytter innholdet for å få annonseinntekter av trafikken dit.

⁹⁵ <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/no/>

⁹⁶ <http://www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/no/legalcode>

3.4.1 Automatisk innlemming

Flere plattformer i sosiale medier gir mulighet for en automatisk innlemming av bilde, lyd, video, etc. Noen nettsteder tilbyr automatisk innlemming av YouTube-videoer. Dette er et «smutthull» ved YouTube-videoer som i utgangspunktet har blitt blokkert for deling ved hjelp av innlemmingskode. Ved å kopiere URL-en til en video og lime denne inn i for eksempel publiseringsverktøyet Wordpress, vil videoen uansett kunne spilles av i nettartikkelen som publiseres i Wordpress. I slike tilfeller er det kun URL-en til videoen som brukes, man trenger ikke å hente frem innlemmingskoden. På den måten trenger ikke den som innlemmer videoen se om kontoeier har sagt ja til videre bruk. Ansvar vil i følge Wordpress sine bruksvilkår⁹⁷ falle på den personen som publiserer nettartikkelen.

3.5 Rettslige problemstillinger ved en innlemmet video- eller lydfil som strømmes

Kombinasjonen *innlemming* og *strømming* oppstår ved deling av video- og lydfiler. Jeg vil i det følgende ta med vurderinger fra avsnittene 3.2 til og med 3.3.

For drøftelsens skyld kan det være nyttig å visualisere en tenkt nettside der det presenteres en hel sesong av eksempelvis serien «Californication». I stedet for «normale» lenker er det satt innlemmet URL-er som lenker til (og viser frem) videofiler. Via surfthechannel.com kan vi finne mange ulike tv-serier, filmer, dokumentarer etc. Ønsker vi å se en episode av «Californication», ligger det lenker som peker mot episoder tilgjengelig her: <http://www.surfthechannel.com/show/314.html>. Derfra kan vi komme videre til en ny side der vi kan velge videoleverandør. Velger vi «Megavideo» kan vi klikke oss videre til for eksempel episode 1 av sesong 3: <http://megavideo.com/?v=LRWCHWEQ>. Det kan antas at dette ikke er lagt ut av serieprodusenten selv, men er ulovlig lastet opp. Under videoavspilleren finner man bl.a. valget «Embed video». Der kan det hentes ut følgende kode:

```
<object width="640" height="344"><param name="movie"
value="http://www.megavideo.com/v/LRWCHWEQ4b167363993576206d570d94b8ea4d23"
></param><param name="allowFullScreen" value="true"></param><embed
```

⁹⁷ <http://en.wordpress.com/tos/>


```
src="http://www.megavideo.com/v/LRWCHWEQ4b167363993576206d570d94b8ea4d23"  
type="application/x-shockwave-flash" allowfullscreen="true" width="640"  
height="344"></embed></object>
```

Denne koden kan legges inn i HTML-koden i en nettside. I utgangspunktet kan det legges inn en hel sesong av serien. En nettside med de tre første episodene er visualisert i figur 9:

Californication: Sesong 3

Episode 1

Episode 2

Episode 3

Figur 9

Videoene fremstår her som en del av nettsiden, men det er fortsatt *lenker* som vises. I dette tilfellet skjer det ingen *kopiering/eksemplarframstilling* av filen, men er det *tilgjengeliggjøring*? I følge juridisk litteratur og rettspraksis heller det mot at lenking ikke er tilgjengeliggjøring, jf. avsnitt 3.2.1. Hvis videofilene ikke hadde blitt fremstilt som i figur 9, men som «normale» lenker, ville det jf. rettspraksis (Napster.no-dommen) sannsynligvis ikke bli sett på som tilgjengeliggjøring, men kanskje som en *medvirkning* til tilgjengeliggjøring. Video- og lydfiler strømmes og skal ikke kunne lastes ned og lagres permanent på datamaskinen (jf. avsnitt 2.4). De tekniske forholdene for video- og lydfiler som er innlemmet kan derfor ikke sammenlignes med de tekniske forhold i Napster.no-saken. Innlemmingen peker ikke mot nedlastbare filer, og det skjer ingen eksemplarframstilling. Da det i mitt eksempel er snakk om *ulovlig* opplastede filer, kan det likevel vurderes om denne fremføringen *ikke* oppfyller kravene i § 11a og kan derfor hjemles i åvl. § 2 tredje ledd. Et annet moment i vurderingen er at videoene strømmes (fremføres) innenfor et privat område. I så fall kan man tenke at handlingen oppfyller kravene til åvl. § 12 om privat bruk. Det tyder imidlertid på at vilkårene i § 12 ikke omfatter strømming. Paragrafens siste ledd lyder:

«Det er ikke tillatt å fremstille eksemplar etter denne paragraf på grunnlag av en gjengivelse av verket i strid med § 2, eller på grunnlag av et eksemplar som har vært gjenstand for eller er resultat av en omgåelse av vernede tekniske beskyttelsessystemer, med mindre slik eksemplarframstilling er nødvendig etter § 53a tredje ledd andre punktum.»

Forholdene i eksempelet kan derfor trolig unntas fra § 12, da det ikke skjer en eksemplarframstilling. På grunn av teknologien og formålene som ligger bak strømming, skjer det heller ingen omgåelse av beskyttelsessystemer.

3.6 Innlemming og sitatretten

Sitatretten i åvl. § 22 gir rett til «å sitere fra et offentliggjort verk i samsvar med god skikk og i den utstrekning formålet betinger.». Bruk som overskrider sitatrettens grense er en krenkelse.

Verken åndsverkloven eller dens forarbeider definerer ikke konkret hva et sitat er.

For å sitere trenger man noen ganger tilgang på eksemplaret. Et sitat fra en video vil være et videoklipp, og det vil da være behov for å redigere i selve videofilen/eksemplaret. Siden innlemming ikke er eksemplarframstilling, vil det si at sitatet som innlemmes allerede må være et sitat jf. åvl. § 22. Å laste ned en film ulovlig fra nettet, for deretter å klippe ut to minutter som et sitat, vil ikke regnes som en lovlig handling på grunn av da nedlasting regnes som eksemplarframstilling. Er kilden derimot lovlig kan det vurderes i de enkelte tilfellene om sitatretten kommer til hjelp.

3.7 Aktuelle norske drøftelser om innlemming

I Norge har vi ingen rettspraksis når det kommer til innlemming av mediefiler. Det har imidlertid vært flere drøftelser rundt temaet som kan være verdt å se nærmere på.

«Ulvestrid»

I oktober 2010 kjøpte *Gudbrandsdølen Dagingen* (GD) en video fra en leser for 10.000 kroner. Videoen viste en ulv som streifet rundt i Ringeby. GD valgte å bruke YouTube sin avspiller for å vise videoen, og innlemmet den i egen nettsak.⁹⁸ Etter kort tid oppdaget *NRK Hedmark og Oppland* denne videoen på YouTube. Siden den tilhørende innlemmingskoden var tilgjengelig, regnet de med at det gikk greit å bruke denne videre og publiserte dermed en artikkel med videoen på egne nettsider. GD protesterte og krevde et honorar på 10.000 kroner for bruk av videoen. I korrespondansen hevder GD at det er uakseptabelt å innlemme andres videoer fra YouTube uten å spørre om lov. NRK mener imidlertid at den som legger til rette for slik innholdsdeling, ikke kan kreve erstatning i ettertid.⁹⁹ NRK valgte likevel å bytte ut innlemmingskoden med en «normal» lenke.¹⁰⁰ For øvrig er innlemmingsmuligheten til

⁹⁸ <http://www.gd.no/nyheter/article5351972.ece>

⁹⁹ <http://www.journalisten.no/story/62971>

¹⁰⁰ http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/hedmark_og_oppland/1.7342957

videoen nå deaktivert slik at den ikke kan vises i andre artikler/nettavis, inkludert den opprinnelige saken til GD.

Da GD lastet opp videoen på YouTube, fikk de ta en rekke valg.¹⁰¹ GD hadde (implisitt) sagt ja til at videoen kunne innlemmes og spilles av i eksterne nettsteder. Vilåårene gir tillatelse for at andre skal kunne innlemme videoen også i kommersielle sammenhenger. På bakgrunn av dette er det grunn til å tro at GD *ikke* kunne kreve økonomisk vederlag fra NRK for bruk av videoen. Det kan vurderes om saken kan ha hjemmel i markedsføringslovens § 2 (om god markedsføringsskikk), § 25 (om god forretningsskikk) eller § 30 (urimelig utnyttelse av en annens arbeid), men dette vurderes ikke nærmere her.

Ved en rettslig vurdering av saken kan det vises til YouTube sine vilkår. Selv om både opplaster og bruker var norske, kan ikke norsk lov overstyre de kravene som er gitt ved denne bruken av YouTube, etterfulgt av *Digital Millennium Copyright Act*.

Det ble imidlertid ikke nevnt om leseren som solgte videoen ga tillatelse til at GD kunne publisere videoen på YouTube.

«Preikestolen»

I juli 2010 la en fotograf (Mills) ut videoen «Eit døgn på Preikestolen» på YouTube. Denne videoen innlemmet *Visit Norway/Reisemål Ryfylke* på sine nettsider. Som i «Ulvestrid»-saken var innlemmingskoden tilgjengelig, og er fortsatt det.¹⁰² Fotografen oppdaget at Visit Norway hadde innlemmet videoen i en nettartikkel på <http://www.ryfylke.com/>, og mente at Visit Norway burde bedt om tillatelse til å bruke videoen. Til dette viser Visit Norway til YouTube sine vilkår. I teksten under videoen, som først vises når man klikker «Vis mer», har fotografen skrevet: «Film og lyd er beskyttet av lov om opphavsrett og må ikkje brukast kommersielt uten tillatelse frå fotograf Espen Mills.».

Ved en lignende rettslig vurdering som for «Ulvesaken», vil trolig Visit Norway komme sterkest ut, støttet av YouTube sine vilkår. Fotografen fremstår som at han ikke har lest vilkårene.¹⁰³

¹⁰¹ Se figur 4 i avsnitt 2.2.3.1.

¹⁰² <http://www.youtube.com/watch?v=abh2vRlf6Hk>

¹⁰³ <http://aalmo.com/blogg/2010/10/21/brudd-pa-andsverksloven-eller-lureri/>

5 Avslutning

Delingsmulighetene vi har fått kolliderer i en del tilfeller med en lovgivning som ikke er i takt med digital utvikling og menneskers bruk av den. I tillegg kan de relevante regelverk være vanskelig for allmennheten å tolke, og flere tar sjansen på å innlemme mediefiler der rettighetene ikke nødvendigvis er avklart. Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg innsett at det er vanskelig å trekke et klart skille mellom de tilfeller der bruken av innlemming kan medvirke til krenking av eneretten, og de tilfeller der bruken faller inn under fri benyttelse. Det er uavklart hvorvidt innlemming kan ses på som tilgjengeliggjøring, eller en *medvirkning* til tilgjengeliggjøring. Det har vært for lite rettspraksis på området til å trekke noen konklusjoner, men det kan likevel gjøres noen antydninger.

Vurderingene som er foretatt i denne avhandlingen har belyst at ordlyden i åvl. § 2 reiser spørsmål i forhold til rettighetshavers eneretter. Ved innlemming av bildefiler peker den rettslige karakteriseringen mot tilgjengeliggjøring i form av en *fremføring*. Ved innlemming av video- og lydfiler som strømmes er denne kombinasjonen så kompleks at det er vanskelig å komme med en konkret rettslig karakterisering.

Opphavsrettsdirektivet som ble implementert gjennom en rekke endringer i åndsverkloven i 2005, synes ikke i tilstrekkelig grad å være oppklarende nok i forhold til usikkerheten rundt bruken av innlemming. I tillegg råder det en usikkerhet rundt de tekniske forklaringene som brukes i de rettslige drøftelser rundt innlemming. På bakgrunn av dette er det et behov for avklaring av både de tekniske begreper som brukes i juridisk litteratur, og en endring av de nåværende lovtekster som berører bruk av innlemming. Den digitale utviklingen bør imøtekommes tydeligere enn den gjør i dag. Det er viktig å synliggjøre og drøfte gråsonene rundt bruk av innlemming. Brukerne trenger tydelige vilkår for hva som kan deles, og hvorvidt delingen kan foregå. Derfor kan en kombinasjon av en riktig bruk av teknologiske begreper og en klarere lovtekst bidra til at rettsspørsmålene enklere kan vurderes av domstolene og dermed klarlegge rettskildet.

6 Litteratur

Bøker

Rognstad, Ole Andreas. *Opphavsrett*. Universitetsforlaget, 2009.

Berners-Lee, Tim. *Weaving the Web*. Texere Publishing, 2000.

Packer og Jordan. *Multimedia – from Wagner to virtual reality*. W.W. Norton & Company, 2002.

Wagle og Ødegaard. *Opphavsrett i en digital verden*. Cappelen Forlag, 1997.

Tande, Knut Martin. *Lenker til andres materiale på WWW som selvstendige krenkelser av åvl. § 1, åvl. § 43 eller mfl. § 1*, side 37-43. Doktoravhandling ved Universitetet i Bergen, 2004.

Artikler

Torvund, Olav (2008). *Enerett til lenking - en keiser uten klær? NIR : Nordiskt immateriellt rättsskydd*, side 417- 443. (<http://www.torvund.net/artikler/Lenking-NIR.pdf>)

Kaplan, Haenlein, (2010). *Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media*, *Business Horizons*, Vol. 53, Issue 1.

Rognstad, 2005. *Store endringer i åndsverkloven*.

<http://www.jusstorget.no/article.asp?Key=1&FagKey=24>

Nettsider

World Wide Consortium. <http://w3.org>

Berners-Lee, Tim. *Links and Law*, <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkLaw>.

Torvund, Olav. <http://blogg.torvund.net/tag/lenking/> og

<http://www.torvund.net/index.php?page=lenking-del-7>

NOU 2011: 12. «Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag».

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/nouer/2011/nou-2011-12/9.html?id=647140>

Agderposten.

<http://www.agderposten.no/apps/pbcs.dll/artikkel?AID=/99999999/DIVERSE/9999022>

Hannemyr, Gisle. <http://hannemyr.com/> (diverse undersider)

O'Reilly, Tim. <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.HTML>

<http://apiblog.youtube.com/2010/07/new-way-to-innlemmingsyoutube-videos.HTML>

YouTube. <http://youtube.com> (diverse undersider) og <http://apiblog.youtube.com/>

Spotify. <http://www.spotify.com/>

Streamripper. <http://streamripper.sourceforge.net/>

Allsp. <http://allsp.com/>

Creative Commons. <http://creativecommons.org>

Wordpress. <http://en.wordpress.com/tos/>

Ulvesaken. <http://www.gd.no/nyheter/article5351972.ece>,

<http://www.journalisten.no/story/62971> og

http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/hedmark_og_oppland/1.7342957

Preikestolen. <http://www.youtube.com/watch?v=abh2vRIf6Hk> og

<http://aalmo.com/blogg/2010/10/21/brudd-pa-andsverksloven-eller-lureri/>